

عنوان مقالات:

۱- بررسی تطبیقی شاخص های حوزه فرهنگی در ایران و جهان

۲- سیاست های ساماندهی فرهنگی در ایران از دیدگاه صاحب نظران عرصه

فرهنگ

عنوان مقاله:

بررسی تطبیقی شاخص های حوزه فرهنگی در ایران و جهان

نویسنده:

دکتر مهدی ناظمی اردکانی

عضو هیأت علمی دانشگاه امام حسین(ع)

دکتر سوسن کشاورز

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم

آذر - ۱۳۸۵

مقدمه:

شاخص های فرهنگ با وابستگی متقابل به امور اقتصادی و اجتماعی و سیاسی، به عنوان ابزارهای مهم سنجش توسعه کشور محسوب می شوند. معیارها، استانداردی هستند که ارزیابی عملکرد برنامه ها را به دقت به عهده گرفته و انحراف از معیارها را به خوبی نشان می دهند. در واقع مفهوم توسعه در روند تکاملی خود، مفهوم یک پارچه ای را از ارتباط میان امور اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در اذهان متبادر می سازد به ترتیبی که تنها نمی توان با امور اقتصادی و یا سیاسی صرف کشور را اداره کرد و در کنار کالاهای اقتصادی، بایستی کالاهای خدمات فرهنگی مطلوب را نیز تولید و عرضه کرد. به این ترتیب شاخص های فرهنگی برگرفته از معیارها و سنجه های اجتماعی در ادبیات فرهنگی کشورها دخالت کرده و به عنوان معیارهای قابل قبول در برنامه ریزی توسعه کشورها وارد شده است. شاخص ها، نکات بارز و برجسته ای هستند که فرد با کمک آنها می تواند اطلاعات عظیم و بی شمار در مورد یک پدیده، خواه این پدیده یک شیء باشد و خواه یک اتفاق یا روند حرکتی، را طبقه بندی نموده و با استفاده از آن با سرعت بیشتر و حتی دقت بالاتر به هدف مورد نظر دست یابد. براین اساس از کلمه *index* بعنوان یک راهنما برای بررسی تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استفاده شده است. این راهنما، ملاک ها و محک هایی هستند که وجود یک پدیده را نمایان می کنند و به عنوان، علامت مشخص کننده وضعیت به حساب می آید.

بطور خلاصه، در فرهنگ لغات، شاخص به صورت های زیر معنی شده است:

- چیزی که برای یادآوری، راهنمایی و جلب توجه به کار می رود.
- فهرست راهنما که در انتهای کتاب و مقاله آورده می شود.
- در ریاضیات، توان یا نماینده عددی است که بر بالای کمیت جبری یا ریاضی می گذارند و آن نمودار تعداد دفعاتی است که باید کمیت مذکور در خودش ضرب شود.
- ملاک و محکی که وجود پدیده ای دیگر را نمایان می کند.
- علامت مشخص کننده وضعیت
- شاخص، وسیله و ابزاری است که به کمک آن تغییرات و تحولات کمی و کیفی مورد سنجش قرار می گیرند.^۱

---

^۱ فرهنگ فارسی معین، دروه شش جلدی، جلد دوم

گروه های شاخص های منتشر شده در حوزه فرهنگی

در حوزه فرهنگی - اجتماعی و فرهنگی - سیاسی و غیره تا کنون شاخص هایی ابداع و تجربه شده است که با تکیه بر منابع و مأخذ رسمی و جهانی (یا ملی) نسبت به شناسایی و تشخیص آنها اقدام و در جدول شاخص های فرهنگی تجربه شده (منتشره) در ایران و جهان در پایان مقاله در جدول شماره (۱) به پیوست، آمده است. مجموعه شاخص های مطرح شده را می توان در چهارگروه، شاخص های توسعه انسانی، شاخص های منتشره فرهنگی در کشورهای پیشرفته، شاخص های منتشره فرهنگی از سوی یونسکو و شاخص های منتشره فرهنگی از سوی سایر نهادها و دستگاه های اجرایی ملی و فرا ملی طبقه بندی نمود.

الف) شاخص های توسعه انسانی

ایده توسعه منابع انسانی با این پیش فرض اساسی ظهور کرد که «درآمد، همه زندگی انسانی نیست» بنابراین پیشرفت انسانی را نمی توان تنها توسط درآمد سرانه اندازه گیری کرد، پروفیسور آمارتیا سن^۱ برنده جایزه نوبل علم اقتصاد در سال ۱۹۹۸ (۱۳۷۷) نیز در توسعه این چارچوب فکری کمک بسزایی کرده است وی با طرح ایده ظرفیت ها و کارکردهای انسانی، این واقعیت مهم را آشکار ساخت که دستیابی به زندگی بهتر پیش از آنکه نیازمند صرف بیشتر کالاها و خدمات باشد، ثمره پرورش و بسط استعدادها و ظرفیت های انسانی است و بنابراین بسط ظرفیت های ذهنی از طریق آموزش در کنار درآمد از عناصر اصلی توسعه انسانی به شمار می آید.

ابتکار تهیه گزارش توسعه انسانی توسط برنامه توسعه ملل متحد که مرهون پروفیسور محبوب الحق بوده به شکل گیری یک «چارچوب فکری» جدید در ادبیات توسعه منتهی شده است، امروزه پس از انتشار ده گزارش جهانی توسعه انسانی از سال ۱۹۹۰ (۱۳۶۹) این «چارچوب فکری» از جایگاهی خاص در سطح بین الملل برخوردار شده و نفوذ زیادی در میان تصمیم گیرندگان، پژوهشگران، دانشگاهیان و حتی شهروندان پیدا کرده است.^۲

در جدول شاخص های فرهنگی - اجتماعی تجربه شده (منتشره) در ایران و جهان، شاخص های توسعه منابع انسانی که مورد عمل کلیه کشورهای جهان است، ملاحظه می شود این شاخص ها در جمهوری اسلامی ایران نیز بکار می رود. بدیهی است کلیه شاخص های مندرج در جدول مذکور باید برای استانهای کشور به تفکیک سنجش شده و عدالت سرزمینی و تعادل منطقه ای مورد بررسی

۱-Amartia san

۲ مبانی نظری طرح ساماندهی امور فرهنگی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، معاونت امور فرهنگی، آموزشی و پژوهشی

و تجزیه و تحلیل فاصله (مقیاس فاصله) قرار گیرد. مجموعه شاخص های توسعه انسانی در سه محور آموزشی، بهداشتی و سوء مصرف مواد مخدر ذکر گردیده است.

۱- آموزش متوسط و عالی

پیشرفت تحصیلی، همراه با تخصص های لازم و مورد نیاز کشور و نیز ارتقاء مهارت های لازم براساس زنجیره زندگانی فن آوری و ماهیت شغلی و تکنولوژیکی کشور یکی از عناصر اصلی توسعه منابع و سرمایه انسانی محسوب می شود. گسترش دانش نه تنها خود مستقیماً زمینه بسط انتخاب های انسانی را فراهم می آورد، بلکه از طریق ایجاد دسترسی بیشتر به فرصت های اشتغال و نیز بهبود سلامتی شرایط زندگی بهتری را ایجاد می کند. در جدول شاخص های فرهنگی - اجتماعی شاخص های مربوط به آموزش ملاحظه می شود.

۲- بهداشت، تغذیه، امنیت غذایی

یکی دیگر از عوامل ارتقاء توسعه انسانی و ارتقاء فرهنگی - اجتماعی جامعه، موضوع بهداشت و سلامت جسم، تغذیه سالم و امنیت غذایی و تأمین کالاهای اساسی مردم است که ارتباط تنگاتنگ و تعاملی با سطح فرهنگ جامعه و امید به زندگی دارد. این شاخص ها در عرصه فرهنگی - اجتماعی در جدول شاخص های این گزارش آمده است. بدیهی است این شاخص ها به تفکیک استانی بایستی تهیه و در جهت اهداف توسعه انسانی تحلیل شود. بیماریهای مورد مطالعه در این بخش عبارتند از پولیو، ثلاث، سرخک، ب ت ژ، کزاز زنان باردار، هیپاتیت، دیفتری، سیاه سرفه، فلج اطفال و سل.

کلیه شاخص ها بطور سالانه بررسی می شود و با حد مطلوب آنها مقایسه شده و تجزیه و تحلیل فاصله می شود و هرساله انحراف از استاندارد برنامه ریزی تعیین شده و برنامه سالهای بعدی به طرف تعادل های لازم اصلاح شود و منابع برای این تعادل سازی و یا رفع شکافهای مورد نظر تخصیص می یابد، با روش تجزیه و تحلیل فاصله، نرخ رشد هر ساله مشخص شده و منحنی های رفتاری آن در برنامه پیش بینی می گردد.

سلامت تغذیه ای و امنیت غذایی خانواده ها و مردم با مقدار کالری مشخص می شود که بصورت روزانه در سالهای مورد نظر سنجش و بررسی می شود. این مقدار کالری از کالاهای اساسی نظیر نان، برنج، حبوبات، قند و شکر، سبزی و میوه، انواع گوشت و تخم مرغ، شیر و لبنیات، چربی و روغن مصرفی بدست می آید. در شاخص های جزئی تر مقدار کیفی مصرفی این کالاها مورد ارزیابی و بررسی قرار می گیرند. معیار کالری برحسب واحد انرژی، پروتئین، کلسیم، و نظایر اینها برحسب میلی گرم و ویتامین و ریوفلاوین و نظایر اینها برحسب میکروگرم و بطور سرانه اندازه گیری و تحلیل می شود.

در مورد سلامت تغذیه و امنیت غذایی، موضوع قدرت خرید مردم نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد و این جزء تعاملات فرهنگی - اقتصادی محسوب می‌شود. انجام این سرانه قابل تصرف و مقایسه آن با کشورهای پیشرفته، در این رابطه ارزیابی و تحلیل می‌شود. چنانچه بخواهیم از مقایسه درونی استفاده کنیم، بایستی سال پایه منظور شده و تحلیل از طریق روند یابی (Trending) انجام شود. نکته حائز اهمیت در استقلال فرهنگی که به عرصه فرهنگی - اقتصادی، مرتبط می‌شود و بخصوص در مورد امنیت غذایی و روند خود کفائی در محصولات کشاورزی ارتباط تنگاتنگ پیدا می‌کند، عرضه سرانه محصولاتی نظیر سیب زمینی، سبزیجات، میوه جات، مواد قندی و حبوبات و غیره تا رسیدن به سطح استاندارد، بمنزله خودکفائی کشاورزی محسوب شده، منوط براینکه این گونه اقلام از طریق واردات تأمین نشود، لذا تأکید روی خودکفائی محصولات کشاورزی، علاوه بر ایجاد امنیت غذایی، در استقلال فرهنگی کشور نیز اثر متقابل دارد و سوق دادن برنامه توسعه چهارم و چشم انداز برنامه ۱۴۰۴ (ه-ش) به سوی محوریت توسعه کشاورزی به نحوی از انحاء استقلال فرهنگی کشور را رقم خواهد زد.

۳- سوء مصرف مواد مخدر:

گسترش سوء مصرف مواد مخدر به ویژه در میان جوانان در کنار صدمات بهداشتی - اجتماعی با تأثیر مستقیم بر توان آموزشی و کسب مهارت های شخصی، اثرات زیان باری را بر روند توسعه اقتصادی برجای می‌گذارد، تلاش های هماهنگ کشورهای مختلف جهت رویارویی با عوارض و پیامدهای سوء مصرف مواد مخدر که در چارچوب توافقات متعدد بین المللی انجام می‌پذیرد، بیانگر عزم جامعه جهانی برای کنترل تأثیرات این پدیده به عنوان عاملی فراروی سلامت فردی و اجتماعی و بطور کلی از مسائل فرهنگی - اجتماعی جامعه است.

ب - شاخص های منتشره فرهنگی در کشورهای غربی (کشورهای پیشرفته صنعتی و فراصنعتی)

علاوه بر شاخص هائی که تا کنون مورد بحث قرار گرفت، در جامعه غربی و کشورهای پیشرفته صنعتی و فراصنعتی از طریق نظرسنجی عمومی (داده های نرم) شاخص هائی را منتشر نموده اند. این گونه شاخص ها نیز در جدول شاخص های فرهنگی - اجتماعی آمده است. این گونه شاخص ها در کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته کاربرد ضعیفی دارند و در بعضی موارد نیز نمی‌توان به سهولت به تولید و تحلیل این گونه شاخص ها پرداخت، چرا که با فرهنگ و بوم کشور ما سازگاری ندارد.

ج - شاخص های منتشره فرهنگی از سوی سازمان یونسکو

پاره ای از شاخص های فرهنگی مورد عمل جهان توسط سازمان یونسکو از طریق پایگاه اینترنتی سازمان یونسکو با آدرس www.UNESCO.org و یا کتاب Statistical yearbook متعلق به سازمان مذکور (۱۹۹۵) شناسائی و در جدول شاخص های فرهنگی - اجتماعی آمده است.

د- شاخص های منتشره فرهنگی از سوی سایر نهادها و دستگاه های اجرایی

شاخص های منتشره فرهنگی از سوی نهادهای ملی و فراملی بسیار زیاد و درخور تعمق است در این گزارش با توجه به اهمیت و کلی بودن شاخص ها به مواردی از این شاخص ها که در سطح شورای عالی انقلاب فرهنگی قابل ارزیابی و کنترل و تجزیه و تحلیل می باشد، اکتفا شده. برخی از آنها در جدول شاخص های فرهنگی - اجتماعی آمده است.:

بررسی و نظارت امور فرهنگی کشور با نظام شاخص مند:

نظام فرهنگی کشور با مأموریت ها و وظایفی گسترده، متنوع، متداخل و تعاملی با کارکردهایی بسیار حساس از ارکان اصلی و بدیهی توسعه پایدار جمهوری اسلامی ایران محسوب می شود. هر روز که می گذرد به یافته ها و دانش بشری افزوده شده و بدنبال خود امور فرهنگی کشور را پیچیده تر و متنوع تر می سازد و بدیهی است تا نظام فرهنگی کشور در ابعاد مختلف کارآمد نشود، سایر امور و نظامات کشور کارآمد نخواهد شد.

رویکرد اصلی در این مسیر استراتژیک، کارآمد کردن نظام فرهنگی کشور از طریق نظام شاخص مند است تا بتوان نظام فرهنگی کشور را مدیریت نموده و آنها را به شایستگی ارزیابی و کنترل کرد. اگر دانشگاههای کشور ما در قبال نیاز جامعه منفعل هستند (روزنامه همشهری شماره ۳۱۷۸) بدلیل اینست که هنوز شاخص های کیفی در ارزیابی فرهنگ عمومی و به تبع آن در فرهنگ رسمی و شفاف کشور برقرار نشده است. به عبارت دیگر تولید فراوان فارغ التحصیلان با مهارت های پایین بدون در نظر گرفتن نیاز جامعه نه تنها موجب توسعه پایدار نمی شود بلکه موجب ناامنی جامعه شده و مغایر با امنیت اجتماعی تلقی می شود. همین قضیه در مورد آموزش و پرورش، تربیت بدنی، برنامه های صدا و سیما و .... مطرح است. لذا وجود شاخص در هر سطح از سیاست گذاری ها شامل سطوح مربوط به قانون اساسی، راهبردها و الزامات، سیاستهای اجرایی و تصدی گری ضرورت است.

باید توجه داشت که شاخص ها چگونه باید تفکیک شوند که وظایف حاکمیتی و تصدی گری را پوشش دهد و کارکردهای عملیاتی منتج از سطوح سیاست گذاری کلی، راهبردی و اجرائی و فرهنگی کشور را در عینیت جامعه منعکس نماید.

بحث و نتیجه گیری:

هدف ما از ساماندهی امور فرهنگی، بهینگی در امور اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و سیاسی با اهداف دینی و ممتاز در سطح بین المللی است و همانطور که در چشم انداز برنامه بلند مدت ۲۰ ساله آمده است، جمهوری اسلامی ایران کشور توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، الهام بخش در جهان اسلام و دارای تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین المللی و بطور کلی در مسیر تحقق آرمانهای انقلاب اسلامی و اصول قانون اساسی می باشد.

این مأموریت بزرگ تاریخی مستلزم رعایت مقتضیات فرهنگی، متکی بر اصول اخلاقی و ارزش های اسلامی، مردم سالاری دینی، عدالت اجتماعی، حفظ کرامت و حقوق انسانها و نیز مبتنی بر دانایی، توانا شدن در تولید علم و فناوری و متکی بر سهم نسبی بالای منابع انسانی در سرمایه های اجتماعی است.

این استراتژی متمایز سازی ایران در عرصه بین المللی که در عملیات جهانی، خواهان آن است که به یک نقطه مرجع استراتژیک تبدیل شود، چاره ای ندارد که از لحاظ شاخص های متمایز و بخصوص در فرهنگ سازی دینی و انسان سازی با کرامت با مدیریت صحیح، اهتمام خود را بکار گیرد تا از این لحاظ یک جامعه مدنی خاص و دینی را بطور متمایز در جهان متبلور نماید و محصولات و خدمات فرهنگی آن، بعنوان یک محصول اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و جهانی قابل عرضه در عرصه بین المللی باشد.

با این رویکرد که بطور شفاف در برنامه چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران آمده است محصولات و خدمات فرهنگی خاص ایران محتاج بازسازی فرهنگی - جهانی از یک سو و از سویی دیگر محتاج تغییرات نظام فرهنگی در ابعاد مختلف در جمهوری اسلامی ایران است.

بنابراین شورای عالی انقلاب فرهنگی دو مأموریت بزرگ و خطیر را در سطح راهبردها و الزامات در پیش روی خود دارد.

۱. ایجاد تغییرات اصولی نظام فرهنگی کشور در ابعاد مختلف و ضروری
۲. ایجاد بازار برای محصولات و خدمات فرهنگی خاص جمهوری اسلامی ایران در جهان

در صورت ایجاد تغییرات اصولی نظام فرهنگی کشور، ایجاد بازار محصولات و خدمات فرهنگی در عرصه بین‌المللی حاصل می‌شود. با توجه به مطالب فوق، مسیر دستیابی به چنین ساماندهی فرهنگی متمایز در جمهوری اسلامی ایران مستلزم داشتن شاخصهای مطلوب (Id) و شناخت شاخصهای وضع موجود (Ie) است این شاخصها در کلیه سطوح سیاست گذاری مورد بحث بایستی مشخص شوند و برای سطح راهبردی و الزامات مربوط به شورای عالی انقلاب فرهنگی جدول شماره (۱) پیشنهاد شده است و اصولاً بایستی این شاخص ها برای کلیه سطوح سیاست گذاری اعم از سیاست های کلی، راهبردی، اجرایی و عملیاتی طراحی و به کار گرفته شوند و مراکز آماری کشور باید مرتباً و به طور ادواری این شاخص ها را سنجش کرده و پس از ارزیابی به متولیان سطوح مختلف فرهنگی کشور گزارش نمایند.

خصایص رشد دهندگی و توسعه فرهنگی باید از طریق شاخص ها و ایجاد واحدهای اطلاعاتی و رایانه ای به عملکردهای اجتماعی تبدیل گردد و از این طریق ابزارهای لازم عملکردی، برای بهره گیری از آراء و عقاید اندیشمندان علم و دین فراهم گردد و همچنین امکان نظارت و کنترل مستمر را از اجرای صحیح قوانین و مقررات و الزامات فرهنگی کشور به وجود آورد و از این طریق فاصله بین وضعیت موجود فرهنگی با وضعیت مطلوب فرهنگی را ارزیابی کرده و برحسب زمان مناسب برنامه ریزی، نرخ رشد سالانه شاخص توصیف شده را مشخص کرده و منابع را براین اساس اختصاص داد.

مقایسه تطبیقی شاخص های منتشره فرهنگی در ایران و جهان

جدول شماره ۲- شاخص های دو ارزشی منتشره در ایران و جهان را نشان می دهد. مقایسه شاخص های ایران و جهان نشان می دهد که جمهوری اسلامی ایران به شاخص های فرهنگی - اقتصادی در مقایسه با کشورهای پیشرفته کمتر توجه دارد و بیشترین توجه ایران به شاخص های فرهنگی - اجتماعی از قبیل بهداشت و درمان، تربیت بدنی، و نظایر اینها می باشد و کمتر به مسائل اقتصادی جوانان از قبیل بیکاری، درآمد، ازدواج و نظایر اینها می پردازد.

جدول شماره ۲- شاخصهای منتشره در ایران و جهان

جمع	ایران		جهان		متغیرهای دو ارزشی
	فراوان نسبی درصد	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی درصد	فراوانی مطلق	
۴۹۴	۷۶/۳	۳۹۶	۶۹	۹۸	فرهنگی - اجتماعی
۳۰	۵/۲	۲۷	۲/۱	۳	فرهنگی - سیاسی
۲۴	۴/۷	۲۴	-	-	فرهنگی - دفاعی
۱۱۳	۱۳/۸	۷۲	۲۸/۹	۴۱	فرهنگی - اقتصادی
۶۶۱	۱۰۰	۵۱۹	۱۰۰	۱۴۲	جمع

جدول شماره ۳، حجم فعالیت های فرهنگی را در امور فرهنگی - اجتماعی، فرهنگی - سیاسی، فرهنگی - دفاعی و امنیتی و فرهنگی - اقتصادی به تفکیک نشان می دهد (برحسب شاخص های منتشره)، بیشترین امور مربوط به امور اجتماعی بوده و کمترین فعالیت مربوط به امور دفاعی است. فعالیت های فرهنگی - اقتصادی در رتبه دوم و به میزان ۱۳/۸ درصد از فعالیت های فرهنگی کشور را پوشش می دهد. امور سیاسی با ۵/۲ درصد فعالیت های فرهنگی، فعالیت چشم گیری را در عرصه فرهنگی از خود نشان نمی دهد. بنابراین می توان گفت که فعالیتهای فرهنگی امور اقتصادی و سیاسی کشور ضعیف به نظر می رسد و بنابراین باید سیاست توازن فعالیت های فرهنگی بین امور و بخش های اجرائی کشور ملحوظ شود.

این جدول نشان می دهد که ۵۹ درصد از فعالیت های فرهنگی - اجتماعی، ۵۵ درصد از فعالیت های فرهنگی - سیاسی، ۹۶ درصد از فعالیتهای فرهنگی - دفاعی و امنیتی، ۷۸ درصد از فعالیت های فرهنگی - اقتصادی تحقق پذیرفته است و بخش های دفاعی کشور و بخصوص سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با اینکه از نظر حجم فعالیت های فرهنگی، کمترین سهم را دارد لیکن ۹۶ درصد از تحقیقات فرهنگی خود را به مرحله اقدام و اجراء گذاشته است.

از سیاست گذاریهای مهم در شورای عالی انقلاب فرهنگی، ضمن سیاست توازن فرهنگی در بخش های اجرایی کشور، آن است که باید به اصل انجام تحقیقات بموقع و رفع معضلات فرهنگی مردم تأکید فراوان شود. به محض به ثمر رسیدن تحقیقات فرهنگی، نسبت به تهیه و تدوین آیین نامه و دستورالعمل های لازم و تصویب آن در مراجع ذیصلاح و تجهیز سازوکارهای لازم برای اجرای تحقیق در کشور مبادرت شود. بدیهی است مرکز آمار ایران و سازمانهای متولی آمار کشور بایستی نسبت به سنجش این شاخص ها در کشور اقدام نمایند.

جدول شماره ۳- سیاست توازن فعالیت های فرهنگی در امور اجرایی کشور

شاخص های منتشره از سوی دستگاههای اجرایی کشور (براساس درصد کار اقدامی انجام شده)	پیشینه اقدامی	پیشینه پژوهشی	فراوانی نسبی	فراوانی مطلق	فراوانی و پیشینه آن متغیرهای دو ارزشی
۵۹	۲۳۴	۳۹۶	۷۶/۳	۳۹۶	فرهنگی - اجتماعی
۵۵	۱۵	۲۷	۵/۲	۲۷	فرهنگی - سیاسی
۹۶	۲۳	۲۴	۴/۷	۲۴	فرهنگی - دفاعی و امنیتی
۷۸	۵۶	۷۲	۱۳/۸	۷۲	فرهنگی - اقتصادی
۶۳	۳۲۸	۵۱۹	۱۰۰	۵۱۹	جمع

جدول شماره ۴ نشان می دهد که در فعالیت فرهنگی اعم از پژوهشی و اقدامی، ۹۶ درصد، دولت دخالت دارد و ۳۷ درصد مردم یا بخش خصوصی بطور مشترک یا رأساً اقدام می کند، بنابراین می توان گفت که بخش خصوصی یا مردم در امور فرهنگی سهم کمی را به عهده گرفته اند. در عرصه فرهنگی - اقتصادی حدود ۹۳ درصد فعالیت مربوط به دولت و ۶۴ درصد بصورت مشترک یا غیرمشترک به عهده مردم یا بخش خصوصی قرار گرفته است. به نظر می رسد فعالیت های فرهنگی - دفاعی و امنیتی بطور بهینه بین مردم و دولت تقسیم شده است و مردم با علاقه و خاستگاه خود در مسائل دفاعی و امنیتی کشور همیاری می کنند. سهم مردم یا بخش خصوصی در امور فرهنگی - اجتماعی و فرهنگی - سیاسی حدود یک سوم می باشد که با توجه به چارچوب نظری، باید این سهم و بخصوص در عرصه فرهنگی - اجتماعی افزایش یابد.

جدول شماره ۴- سیاست توازن فعالیت های فرهنگی بین مردم و دولت

بخش خصوصی (مردم)		دولت		فرآوانی	سهم فعالیت ها متغیرهای دو ارزشی
فرآوانی نسبی (درصد)	قرآوانی مطلق	فرآوانی نسبی (درصد)	فرآوانی مطلق		
۳۲	۱۲۵	۹۷	۳۸۲	۳۹۶	فرهنگی - اجتماعی
۳۳	۹	۹۳	۲۵	۲۷	فرهنگی - سیاسی
۴۶	۱۱	۱۰۰	۲۴	۲۴	فرهنگی - دفاعی
۶۴	۴۶	۹۳	۶۷	۷۲	فرهنگی - اقتصادی
۳۷	۱۹۱	۹۶	۴۹۹	۵۱۹	جمع

براساس جدول شماره ۲، جدول شماره ۵ تهیه و تنظیم شده است، اولاً براساس منابع و مآخذ در اختیار، معلوم می شود چندین دستگاه اجرایی کشور نظیر وزارت بازرگانی و سازمانهای وابسته آن، مخابرات و سازمانهای وابسته به آن، بانکها، وزارت صنایع و سازمانهای وابسته به آن و غیره در امور فرهنگی مشارکت نمی کنند و بعضی از وزارتخانه ها و سازمانهای دولتی نظیر وزارت کشور، وزارت راه و ترابری، سازمان تربیت بدنی، وزارت جهاد کشاورزی و غیره دارای فعالیت ضعیف می باشند، بیشترین فعالیت فرهنگی مربوط به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و بعد از آن صدا و سیما، سازمان مدیریت برنامه ریزی، آموزش و پرورش و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می باشد.

جدول شماره ۵ نشان می دهد که تفکیک فعالیت های فرهنگی و بهینگی فعالیت ها، برحسب وظائف محوله دستگاه های اجرایی کشور انجام و ساماندهی نشده است و تداخل فعالیت های فرهنگی در یکدیگر و عدم هم افزایی فرهنگی ملاحظه می شود.

برحسب چارچوب های نظری و تحقیقات و تحلیل های انجام گرفته نسبت به سیاست گذاری تفکیکی از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی و تعیین تکلیف فعالیت فرهنگی دستگاه های اجرایی کشور اقدام لازم باید صورت گیرد.

جدول شماره ۵- سیاست تفکیک فعالیت های فرهنگی براساس وظائف دستگاه های اجرایی کشور

آموزش و پرورش	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران	سپاه پاسداران	مجلس شورای اسلامی	قوه قضائیه	مجمع تشخیص مصلحت نظام	ریاست جمهوری	نهاد رهبری	دستگاههای اجرایی	متغیرهای دو ارزشی
۳۹	۱۶۲	-	-	۱	۲	۱	۱۴	۷	فرهنگی - اجتماعی	
-	-	-	-	-	-	۱	۳	۱	فرهنگی - سیاسی	
-	-	۴	۱۴	-	-	-	۱	۲	فرهنگی - دفاعی	
۲	۹	-	-	-	-	-	۴	۳	فرهنگی - اقتصادی	
۴۱	۱۷۱	۴	۱۴	۱	۲	۲	۲۲	۱۳	جمع	
۸/۲	۳۲/۹	۰/۴	۲/۶	۱/۰	۰/۳	۰/۳	۴/۲	۲/۵	درصد	

ادامه جدول شماره ۵- سیاست تفکیک فعالیت های فرهنگی براساس وظائف دستگاه های اجرایی کشور

سازمان تربیت بدنی	وزارت نیرو	وزارت مسکن و شهر سازی	وزارت راه و ترابری	وزارت اقتصاد دارائی	وزارت امور خارجه	سازمان مدیریت و برنامه ریزی	وزارت کشور	صدا و سیما	وزارت علوم و تحقیقات و فن آوری	دستگاههای اجرایی	متغیرهای دو ارزشی
۱۹	-	-	۵	۱	-	۱۱	۳	۳۸	۲۹	فرهنگی - اجتماعی	
-	-	-	-	-	۳	۹	۱	۶	۳	فرهنگی - سیاسی	
-	-	-	-	-	-	۱	-	۳	-	فرهنگی - دفاعی	
-	۲	۲	۱	۱۲	۴	۲۵	-	-	۶	فرهنگی - اقتصادی	
۱۹	۲	۲	۶	۱۳	۷	۴۶	۴	۴۷	۳۸	جمع	
۳/۷	۰/۳	۰/۳	۱/۲	۲/۵	۱/۳	۸/۹	۰/۴	۹	۷/۳	درصد	

ادامه جدول شماره ۵- سیاست تفکیک فعالیت های فرهنگی براساس وظایف دستگاه های اجرایی کشور

جمع	وزارت جهاد کشاورزی	سازمان میراث فرهنگی	بنیاد ازدواج	شهرداریها	سازمان حج و زیارت	وزارت بهداشت و درمان	سازمان جهانگردی و ایرانگردی	سازمان تبلیغات اسلامی	شورای عالی جوانان	دفتر امور زنان در ریاست جمهوری	دستگاههای اجرایی
											متغیرهای دو ارزشی
۳۹۶	۱	۲	۱	۴	۱	۲۱	۴	۲۷	۲	۱	فرهنگی - اجتماعی
۲۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	فرهنگی - سیاسی
۲۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	فرهنگی - دفاعی
۷۲	-	-	-	-	-	-	-	-	۲	-	فرهنگی - اقتصادی
۵۱۹	۱	۲	۱	۴	۱	۲۱	۴	۲۷	۴	۱	جمع
۱۰۰	۰/۱	۰/۳	۰/۱	۰/۴	۰/۱	۳/۹	۰/۴	۵/۲	۰/۴	۰/۱	درصد

فهرست منابع و مآخذ

- جدول های آماری و شاخص های فرهنگی یونسکو در ۱۵۰ کشور جهان-۱۹۹۹
- مجموعه شاخص های تحلیل وضعیت فرهنگ عمومی- معاونت پژوهشی و آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۸
- شاخص های فرهنگی- شورای فرهنگ عمومی- شورای عالی انقلاب فرهنگی
- کاربرد شاخص های اجتماعی- اقتصادی در برنامه ریزی توسعه، سازمان مدیریت و برنامه ریزی
- بررسی نظری و روش شناسی شاخص ها- معاونت بررسی و نظارت- مجمع تشخیص مصلحت نظام
- اولین گزارش ملی توسعه انسانی جمهوری اسلامی ایران، سازمان مدیریت و برنامه ریزی
- پایگاه اینترنتی سازمان یونسکو به آدرس: www.unesco.org
- کتاب آماری سال ۱۹۹۵ یونسکو
- بولتن شاخص های آموزشی- وزارت آموزش و پرورش

ص/۱۶،۳۳-۱۰/۲-گز

پیوست:		
جدول شماره ۱- شاخص های فرهنگی تجربه شده (منتشره) در ایران و جهان		
ردیف	عنوان شاخص	عرضه مورد نظر
۱	سطح تحصیلی	فرهنگی - اجتماعی
۲	دسترسی به فرصت ها	فرهنگی - اجتماعی
۳	امید به زندگی	فرهنگی - اجتماعی
۴	انتخاب های انسانی (مشارکت)	فرهنگی - اجتماعی
۵	سلامتی(بهداشتی)	توسعه انسانی و اجتماعی
۶	نرخ با سواد	توسعه انسانی
۷	عدالت اجتماعی (شاخص فقر)	فرهنگی - اقتصادی
۸	نرخ با سواد زنان	فرهنگی - اجتماعی
۹	نرخ باسواد مردان	فرهنگی - اجتماعی
۱۰	انتخاب های انسانی زنان	فرهنگی - سیاسی
۱۱	انتخابهای انسانی مردان	فرهنگی - سیاسی
۱۲	نرخ مهاجرت از ایران	فرهنگی - سیاسی
۱۳	پناهندگان سیاسی به سایر کشورها	فرهنگی - سیاسی
۱۴	میانگین سن زنان	فرهنگی - اجتماعی
۱۵	میانگین سن مردان	فرهنگی - اجتماعی
۱۶	تعداد نفقات خانواده (میانگین)	فرهنگی - اجتماعی
۱۷	تعداد نفقات خانواده روستایی (میانگین)	فرهنگی - اجتماعی
۱۸	تعداد نفقات خانواده شهری (میانگین)	فرهنگی - اجتماعی
۱۹	نرخ رشد جمعیت شهری	فرهنگی - اجتماعی
۲۰	نرخ رشد جمعیت روستایی	فرهنگی - اجتماعی
۲۱	نرخ بیکاری	فرهنگی - اقتصادی
۲۲	نرخ جمعیت فعال	فرهنگی - اقتصادی
۲۳	میانگین سن ازدواج	فرهنگی - اجتماعی
۲۴	نرخ اشتغال در روستا	فرهنگی - اجتماعی
۲۵	نرخ اشتغال در شهر	فرهنگی - اجتماعی
۲۶	تعداد استاد به دانشجو	فرهنگی - اجتماعی
۲۷	تعداد معلم به دانش آموز	فرهنگی - اجتماعی
۲۸	سطح فضای آموزشی به جمعیت	فرهنگی - اجتماعی
۲۹	سطح فضای آموزش عالی به دانشجویان	فرهنگی - اجتماعی
۳۰	سطح فضای آموزش متوسط به دانش آموزان	فرهنگی - اجتماعی
۳۱	سرانه هزینه امکانات کمک آموزشی به دانشجویان	فرهنگی - اقتصادی
۳۲	سرانه هزینه امکانات کمک آموزشی به دانش آموزان	فرهنگی - اقتصادی

فرهنگی - اجتماعی	تعداد مراجعه به کتابخانه های عمومی به کل جمعیت	۳۳
فرهنگی - اجتماعی	فوت مادران در هنگام بارداری	۳۴
فرهنگی - اجتماعی	فوت بر اثر بیماری به کل جمعیت	۳۵
فرهنگی - اجتماعی	فوت کودکان زیر ۵ سال به کل کودکان ۵ سال	۳۶
فرهنگی - اجتماعی	نسبت مراکز بهداشتی و درمانی به کل روستاها	۳۷
فرهنگی - اجتماعی	نسبت مراکز آموزش بهورزی به کل روستاها	۳۸
فرهنگی - اجتماعی	نسبت پایگاه های بهداشت به کل روستاها	۳۹
فرهنگی - اجتماعی	نسبت خانه های بهداشت به کل روستاها	۴۰
فرهنگی - اجتماعی	نسبت بیمه خدمات درمانی به کل جمعیت	۴۱
فرهنگی - اجتماعی	نسبت تعداد داروخانه به کل جمعیت	۴۲
فرهنگی - اجتماعی	سرانه مصرف کالری روزانه	۴۳
فرهنگی - اقتصادی	درآمد سرانه قابل تصرف (سالانه)	۴۴
فرهنگی - اجتماعی	تعداد کتابخانه تخصصی زنان به کل کتابخانه	۴۵
فرهنگی - اجتماعی	تعداد مراکز ورزشی زنان به کل کتابخانه	۴۶
فرهنگی - اجتماعی	نرخ رشد ازدواج (سالانه)	۴۷
فرهنگی - اجتماعی	نرخ رشد طلاق (سالانه)	۴۸
فرهنگی - اجتماعی	تعداد نهاد فقهی برای خانواده ها (نرخ سالانه)	۴۹
فرهنگی - اجتماعی	تعداد نهاد حقوقی برای خانواده ها (نرخ سالانه)	۵۰
فرهنگی - اجتماعی	تعداد معتادین به مواد مخدر به کل جمعیت	۵۱
فرهنگی - سیاسی	تعداد محکومین به مواد مخدر به کل زندانیان	۵۲
فرهنگی - اجتماعی	تعداد معتادین به مواد مخدر به سطح تحصیلی جامعه	۵۳
فرهنگی - اقتصادی	تعداد معتادین بیکار به کل جمعیت	۵۴
فرهنگی - اجتماعی	نرخ رشد تولید سیگار در داخل کشور (سالانه)	۵۵
فرهنگی - اجتماعی	نرخ واردات سیگار (سالانه)	۵۶
فرهنگی - اجتماعی	نرخ رشد معتادین زن در سال	۵۷
فرهنگی - اجتماعی	نرخ رشد معتادین مرد در سال	۵۸
فرهنگی - اجتماعی	نرخ رشد ترانزیت مواد مخدر بر حسب تن - سال	۵۹
فرهنگی - اجتماعی	بار تکفل اجتماعی (سرانه)	۶۰
فرهنگی - اجتماعی	تعداد پزشک به هزار نفر در کشور	۶۱
فرهنگی - اجتماعی	تعداد پزشک به هزار نفر در شهرها	۶۲
فرهنگی - اجتماعی	تعداد پزشک به هزار نفر در روستاها	۶۳
فرهنگی - اجتماعی	تعداد پرستار به هزار نفر در کشور	۶۴
فرهنگی - اجتماعی	تعداد پرستار به هزار نفر در روستا	۶۵
فرهنگی - اجتماعی	تعداد پرستار به هزار نفر در شهر	۶۶
فرهنگی - اجتماعی	تعداد تلفن عمومی به کل جمعیت	۶۷
فرهنگی - اجتماعی	تعداد تلفن معمولی به کل جمعیت	۶۸

فرهنگی - اجتماعی	تعداد تلفن عمومی به کل جمعیت شهری	۶۹
فرهنگی - اجتماعی	تعداد تلفن معمولی به کل جمعیت شهری	۷۰
فرهنگی - اجتماعی	تعداد تلفن عمومی به کل جمعیت روستایی	۷۱
فرهنگی - اجتماعی	تعداد تلفن معمولی به کل جمعیت روستایی	۷۲
فرهنگی - اجتماعی	درصد نوزادان کم وزن هنگام تولد	۷۳
فرهنگی - اجتماعی	سرانه تولید کتاب	۷۴
فرهنگی - اجتماعی	سرانه مصرف کاغذ	۷۵
فرهنگی - سیاسی	دفاع از آزادی بیان	۷۶
فرهنگی - سیاسی	دفاع از امنیت ملی	۷۷
فرهنگی - سیاسی	مبارزه با تبه کاری	۷۸
فرهنگی - اجتماعی	حفظ نظم	۷۹
فرهنگی - اقتصادی	مبارزه با افزایش قیمت ها	۸۰
فرهنگی - اجتماعی	جامعه ای انسانی تر (شاخص های شخصیت)	۸۱
فرهنگی - سیاسی	حق دخالت بیشتر در حکومت	۸۲
فرهنگی - اجتماعی	احترام به آراء و اندیشه ها	۸۳
فرهنگی - اجتماعی	شهرهای زیبا	۸۴
فرهنگی - اجتماعی	رضایت از زندگی	۸۵
فرهنگی - اجتماعی	دفاع از جامعه کنونی	۸۶
فرهنگی - اجتماعی	دفاع از جامعه کنونی	۸۷
فرهنگی - سیاسی	موافقت با اصلاحات قدیمی	۸۸
فرهنگی - سیاسی	موافقت با تغییرات بنیادی	۸۹
توسعه انسانی	اعتماد به یکدیگر	۹۰
توسعه انسانی	احساس خوشبختی	۹۱
فرهنگی - اجتماعی	جایز ندانستن طلاق	۹۲
توسعه انسانی	معنا و مفهوم زندگی	۹۳
فرهنگی - دفاعی	تمایل فرد برای دفاع از کشور	۹۴
فرهنگی - اجتماعی	احساس غرور ملی	۹۵
فرهنگی - سیاسی	رضایت مردم از عملکرد دمکراسی در کشورشان	۹۶
فرهنگی - اجتماعی	تعداد اعضای کتابخانه به کل کتابخانه ها	۹۷
فرهنگی - اجتماعی	سرانه تیراژ کتاب منتشره (سالانه)	۹۸
فرهنگی - اجتماعی	سرانه میزان مصرف کاغذ (سالانه)	۹۹
فرهنگی - اجتماعی	سرانه تیراژ نشریات منتشره (سالانه)	۱۰۰
فرهنگی - اجتماعی	سهم کتابهای دینی به کل کتاب منتشره (سالانه)	۱۰۱
فرهنگی - اجتماعی	عناوین کتاب های چاپ شده به ازای ۱۰۰۰۰۰ نفر	۱۰۲
فرهنگی - اقتصادی	سطح تخریب جنگل ها به سطح کاشت درختان جدید	۱۰۳
فرهنگی - اقتصادی	سرانه درختان کاشته شده (سالانه)	۱۰۴

فرهنگی - اجتماعی	توسط سن ازدواج زنان	۱۰۵
فرهنگی - اجتماعی	توسط سن ازدواج مردان	۱۰۶
فرهنگی - اجتماعی	ساعات فعالیت رادیو به ۱۰۰۰ نفر	۱۰۷
فرهنگی - اجتماعی	ساعات فعالیت تلویزیون به ۱۰۰۰ نفر	۱۰۸
فرهنگی - اجتماعی	درصد برنامه های فرهنگی به کل برنامه های رادیو	۱۰۹
فرهنگی - اقتصادی	درصد برنامه های فرهنگی به کل برنامه های تلویزیون	۱۱۰
فرهنگی - اجتماعی	سهم صادرات محصولات فرهنگی به کل صادرات کشور	۱۱۱
فرهنگی - اجتماعی	جهانگردان خارجی به ازای هر ۱۰۰ نفر جمعیت	۱۱۲
فرهنگی - اجتماعی	مهاجران و پناهندگان به ازای هر ۱۰۰ نفر جمعیت	۱۱۳
فرهنگی - اجتماعی	تعداد خطوط تلفن به ازای هر ۱۰۰۰ نفر	۱۱۴
فرهنگی - اقتصادی	درصد هزینه آموزش و پرورش به GDP	۱۱۵
فرهنگی - اقتصادی	درصد هزینه آموزش عالی به GDP	۱۱۶
فرهنگی - اقتصادی	درصد هزینه کل آموزش به GDP	۱۱۷
فرهنگی - اجتماعی	تعداد اداره پست برای هر ۱۰۰۰۰۰ نفر	۱۱۸
فرهنگی - اجتماعی	بازدید سالانه موزه ها به ازای هر ۱۰۰ نفر	۱۱۹
فرهنگی - اجتماعی	تعداد معلم زن به کل معلمان	۱۲۰
فرهنگی - اجتماعی	تعداد استاد زن به کل معلمان	۱۲۱
فرهنگی - اجتماعی	آموزش های ملی (نظیر زنان طلبه) به کل دانشجویان	۱۲۲
فرهنگی - اجتماعی	تعداد خبرگان فرهنگی در هر ۱۰۰۰ نفر	۱۲۳
فرهنگی - اجتماعی	تعداد خبرگان کشور در هر ۱۰۰۰ نفر	۱۲۴
فرهنگی - اجتماعی	تعداد مهندسين در هر ۱۰۰۰ نفر	۱۲۵
فرهنگی - اجتماعی	تعداد دکترا در هر ۱۰۰۰ نفر	۱۲۶
فرهنگی - اجتماعی	تعداد مراکز R&D در ۱۰۰۰ نفر	۱۲۷
فرهنگی - اجتماعی	تعداد سینما در هر ۱۰۰۰ نفر	۱۲۸
فرهنگی - اجتماعی	تعداد تأثر در هر ۱۰۰۰ نفر	۱۲۹
فرهنگی - اجتماعی	تعداد ---- در هر ۱۰۰۰۰ نفر	۱۳۰
فرهنگی - اجتماعی	تعداد مجلات صادراتی در هر ۱۰۰۰ نفر	۱۳۱
فرهنگی - اجتماعی	تعداد فیلم های ساخته شده در هر ۱۰۰۰ نفر	۱۳۲
فرهنگی - اجتماعی	تعداد فیلم های صادراتی در هر ۱۰۰ نفر	۱۳۳
فرهنگی - اجتماعی	تعداد کتابهای صادراتی در هر ۱۰۰۰ نفر	۱۳۴
فرهنگی - اقتصادی	ارزش پول ملی به دلار	۱۳۵
فرهنگی - اجتماعی	اعتقاد به اساطیر به کل جمعیت	۱۳۶
فرهنگی - اجتماعی	اعتقاد به جن و پری به کل جمعیت	۱۳۷
فرهنگی - اجتماعی	اعتقاد به نذورات به کل جمعیت	۱۳۸
فرهنگی - اجتماعی	اعتقاد به تقدیر گرایی به کل جمعیت	۱۳۹
فرهنگی - اجتماعی	درصد نمازگزاران به کل جمعیت	۱۴۰

فرهنگی - اجتماعی	درصد زنان چادری به کل جمعیت	۱۴۱
فرهنگی - اجتماعی	درصد خمس دهندگان به کل جمعیت	۱۴۲
فرهنگی - اجتماعی	درصد روزه گیران به کل جمعیت	۱۴۳
فرهنگی - اجتماعی	مراجعه کنندگان به مسجد به کل جمعیت	۱۴۴
فرهنگی - اجتماعی	میزان پایبندی مسؤلان به اصول دینی	۱۴۵
فرهنگی - اجتماعی	میزان پایبندی نیروی انتظامی به اصول دینی	۱۴۶
فرهنگی - اجتماعی	درصد رعایت برنامه صدا و سیما در مسائل اخلاقی	۱۴۷
فرهنگی - اجتماعی	تعداد پرونده قضائی به ۱۰۰۰ نفر	۱۴۸
فرهنگی - اجتماعی	میزان پای بندی جوانان به اصول دینی	۱۴۹
فرهنگی - اجتماعی	رضایت مردم از درستکاری مسؤلان نظام	۱۵۰
فرهنگی - اجتماعی	آموزش زیاد نوجوانان در خارج از منزل به ۱۰۰۰ نفر	۱۵۱
فرهنگی - اجتماعی	پیروی از مدهای جدید توسط جوانان	۱۵۲
فرهنگی - اجتماعی	درصد دروغ گویی مردم (روند)	۱۵۳
فرهنگی - اجتماعی	صیانت و حرمت نفس (روند)	۱۵۴
فرهنگی - اجتماعی	صبر و شکیبائی (روند)	۱۵۵
فرهنگی - اجتماعی	تأثیر ماهواره در از بین بردن ارزش ها	۱۵۶
فرهنگی - اجتماعی	تأثیر ماهواره در تهاجم فرهنگی غرب	۱۵۷
فرهنگی - اجتماعی	رشد دوستی دختران و پسران (روند)	۱۵۸
فرهنگی - اجتماعی	مراکز مشاوره شغلی و کاریابی هر ۱۰۰۰ نفر	۱۵۹
فرهنگی - اجتماعی	تعداد مراسم جشن و شادی در طول سال	۱۶۰
فرهنگی - اجتماعی	تعداد انجمن های علمی و هنری در ۱۰۰۰ نفر	۱۶۱
فرهنگی - اجتماعی	تعداد ویدئو کلپ هر ۱۰۰۰ نفر	۱۶۲
فرهنگی - اجتماعی	سرايه سفر (سالیانه)	۱۶۳
فرهنگی - اجتماعی	تعداد برگزاری نمایشگاه فرهنگی به کل نمایشگاه ها	۱۶۴
فرهنگی - اجتماعی	برگزاری مسابقات قرآن (روند یابی)	۱۶۵
فرهنگی - اجتماعی	برگزاری مسابقات نهج البلاغه (روند یابی)	۱۶۶
فرهنگی - اجتماعی	برگزاری اردوگاه های زیارتی (روند یابی)	۱۶۷
فرهنگی - اجتماعی	برگزاری اردوگاه های فرهنگی (روند)	۱۶۸
فرهنگی - اجتماعی	برگزاری مراسم دعای کمیل (روند)	۱۶۹
فرهنگی - سیاسی	ضابطه گرایی بجای رابطه گرایی (روند)	۱۷۰
فرهنگی - سیاسی	روند ارتقاء در کشور (روند یابی)	۱۷۱
فرهنگی - اجتماعی	گرایش به فرهنگ غرب (روند یابی)	۱۷۲
فرهنگی - اجتماعی	گرایش به موسیقی های غربی (روند یابی)	۱۷۳
فرهنگی - اجتماعی	میزان خودکشی در ۱۰۰۰ نفر	۱۷۴
فرهنگی - اجتماعی	تعداد زندانیان زن به ۱۰۰۰۰ نفر	۱۷۵
فرهنگی - اجتماعی	تعداد زندانیان مرد به ۱۰۰۰۰ نفر	۱۷۶

فرهنگی - اجتماعی	تعداد دختران منكراتی (روند)	۱۷۷
فرهنگی - اجتماعی	تعداد پسران منكراتی (روند)	۱۷۸
فرهنگی - اجتماعی	درصد دانشجویان زن	۱۷۹
فرهنگی - اجتماعی	روند مقلدان دینی (روند یابی)	۱۸۰
فرهنگی - اجتماعی	روند زائران امام رضا (ع)	۱۸۱
فرهنگی - اجتماعی	روند زائران كربلا و نجف	۱۸۲
فرهنگی - اجتماعی	روند زائران خانه خدا	۱۸۳
فرهنگی - سیاسی	انتصاب بر اساس صالح سالاری (روند)	۱۸۴
فرهنگی - سیاسی	انتصاب بر اساس سوابق انقلابی (روند)	۱۸۵
فرهنگی - سیاسی	انتصاب بر اساس روابط خانوادگی (روند)	۱۸۶
فرهنگی - سیاسی	انتصاب بر اساس تخصص گرایی (روند)	۱۸۷
فرهنگی - سیاسی	اعتماد به مسئولین نظام (روند)	۱۸۸
فرهنگی - اجتماعی	تعداد مراجعه به پارک های کشور) روند)	۱۸۹
فرهنگی - اجتماعی	تعداد ورزش کنندگان به ازای هر ۱۰۰۰۰ نفر	۱۹۰
فرهنگی - اقتصادی	هزینه های R&D کشور به GDP	۱۹۱
فرهنگی - اجتماعی	روند استقلال فکری (روند)	۱۹۲
فرهنگی - اجتماعی	روند خود باوری (روند)	۱۹۳
فرهنگی - اجتماعی	روند برقراری اخلاق کریمه انسانی (روند)	۱۹۴
فرهنگی - اجتماعی	گرایش به امر به معروف و نهی از منکر (روند)	۱۹۵
فرهنگی - سیاسی	میزان پذیرش اقتصاد (روند)	۱۹۶
فرهنگی - اجتماعی	میزان ایثار و استقامت در مردم) روند)	۱۹۷
فرهنگی - اجتماعی	تعداد کتاب کتابخانه ها هر هزار جلد (روند)	۱۹۸
فرهنگی - اجتماعی	کتابهای امانت داده شده به هزار جلد (روند)	۱۹۹
فرهنگی - اجتماعی	مشترکین تلفن همراه در هر ۱۰۰۰۰ نفر	۲۰۰
فرهنگی - اجتماعی	دارندگان کامپیوتر شخصی در هر ۱۰۰۰۰ نفر	۲۰۱
فرهنگی - اجتماعی	دارندگان اینترنت در هر ۱۰۰۰۰ نفر	۲۰۲
فرهنگی - اجتماعی	درآمد جهانگردی بین المللی (میلیون دلار)	۲۰۳
فرهنگی - اجتماعی	تعداد ورزشکاران تحت پوشش فدراسیون (مرد)	۲۰۴
فرهنگی - اجتماعی	تعداد ورزشکاران تحت پوشش فدراسیون (زن)	۲۰۵
فرهنگی - اجتماعی	تعداد اعضای کانون های ورزشی مدارس	۲۰۶
فرهنگی - اجتماعی	تعداد معلمان ورزشی زن ، هر ۱۰۰۰ نفر ورزشکار	۲۰۷
فرهنگی - اجتماعی	تعداد معلمان ورزشی مرد ، هر ۱۰۰۰ نفر ورزشکار	۲۰۸
فرهنگی - اجتماعی	تعداد دانشجویان مرد تحت پوشش دانشگاهها	۲۰۹
فرهنگی - اجتماعی	تعداد دانشجویان زن تحت پوشش دانشگاهها	۲۱۰
فرهنگی - اجتماعی	تعداد دانشجویان رشته تربیت بدنی	۲۱۱
فرهنگی - اجتماعی	تعداد دانشجویان مرد در مسابقات قهرمانی	۲۱۲

فرهنگی - اجتماعی	تعداد دانشجویان زن در مسابقات قهرمانی	۲۱۳
فرهنگی - اجتماعی	تعداد صندلی سینما به ۱۰۰۰۰ نفر	۲۱۴
فرهنگی - اجتماعی	سرانه سالن سینما به ازای یک میلیون نفر	۲۱۵
فرهنگی - اجتماعی	سرانه ظرفیت سالن های سینما به ازای یک میلیون نفر	۲۱۶
فرهنگی - اجتماعی	تماشاگران فیلم های ایرانی (روند)	۲۱۷
فرهنگی - اجتماعی	تماشاگران فیلم های خارجی (روند)	۲۱۸
فرهنگی - اجتماعی	فیلم سینمایی تولید شده در سال (روند)	۲۱۹
فرهنگی - اقتصادی	روند پیمانهای فرهنگی در منطقه	۲۲۰
فرهنگی - اقتصادی	تأسیس مراکز علمی و فنی در جهان	۲۲۱
فرهنگی - اقتصادی	رشد رشته های جدید علمی و فنی در ایران	۲۲۲
فرهنگی - اقتصادی	روند صادرات محصولات فرهنگی	۲۲۳
فرهنگی - اجتماعی	روند نصب شاغلین با تخصص لازم	۲۲۴
فرهنگی - اقتصادی	تولید نرم افزار های علمی و صنعتی در سال	۲۲۵
فرهنگی - اجتماعی	ساعات استفاده از رسانه های جمعی توسط روستائیان	۲۲۶
فرهنگی - اجتماعی	تعداد CD موسیقی منتشره در سال	۲۲۷
فرهنگی - اجتماعی	تعداد پارک های ملی و جنگلی در سال	۲۲۸
فرهنگی - اجتماعی	تعداد مخاطبان فرآورده های فرهنگی	۲۲۹
فرهنگی - اجتماعی	گسترش رسانه ها به اقصی نقاط کشور	۲۳۰
فرهنگی - سیاسی	روند قوانین مصوب مغایر با دین (شاخص سکولاریسم)	۲۳۱
فرهنگی - سیاسی	روند مصوبات دولت مغایر با دین	۲۳۲
فرهنگی - اجتماعی	روند آموزشهای فرهنگی به مدیران فرهنگی کشور	۲۳۳
فرهنگی - سیاسی	شاخص انفعال گرایی کارکنان در نظام	۲۳۴
فرهنگی - سیاسی	شاخص منفی نگری به نظام	۲۳۵
فرهنگی - اجتماعی	رواج مدرک گرایی درنظام	۲۳۶
فرهنگی - اجتماعی	کم رنگ شدن امر به معروف و نهی از منکر	۲۳۷
فرهنگی - اجتماعی	میزان تسلیم شدن روشن فکران به تکنولوژی غرب	۲۳۸
فرهنگی - سیاسی	ضعیف شدن وحدت ملی	۲۳۹
فرهنگی - اجتماعی	تکریم ارباب رجوع	۲۴۰
فرهنگی - اجتماعی	ساعت مفید کار در ایران	۲۴۱
فرهنگی - سیاسی	میزان مشارکت مردم در انتخاباتهای انسانی	۲۴۲
فرهنگی - اجتماعی	تعداد جشن واره های ملی و مذهبی	۲۴۳
فرهنگی - اجتماعی	الگو سازی فرهنگی در سال	۲۴۴
فرهنگی - اجتماعی	تعداد مجتمع های فرهنگی بین راه	۲۴۵
فرهنگی - اجتماعی	تعداد دانشجویان خارجی در ایران	۲۴۶
فرهنگی - اجتماعی	تعداد دانش آموزان خارجی در ایران	۲۴۷
فرهنگی - اجتماعی	تعداد ناشران در ایران	۲۴۸

فرهنگی - اجتماعی	سرانه کتاب منتشره در سال	۲۴۹
فرهنگی - اجتماعی	نرخ دسترسی به کتابخانه ها	۲۵۰
فرهنگی - اجتماعی	عدالت فرهنگی در استانها	۲۵۱
فرهنگی - اجتماعی	نسبت فعالیت های فرهنگی - اجتماعی زنان به کل جمعیت زنان	۲۵۲
فرهنگی - اجتماعی	نسبت دبیرستانها و مدارس غیر انتفاعی به کل دبیرستانها و مدارس	۲۵۳
فرهنگی - سیاسی	روند صالح سالاری در مراکز علمی کشور	۲۵۴
فرهنگی - اجتماعی	رشد کرامت انسان در کشور	۲۵۵
فرهنگی - اجتماعی	رشد نهضت خدمات رسانی به مردم	۲۵۶
فرهنگی - اجتماعی	روند غرب زدگی و التقاط	۲۵۷
فرهنگی - اجتماعی	خرسندی از زندگی	۲۵۸
فرهنگی - اجتماعی	رشد دانش فنی بومی در ایران	۲۵۹
فرهنگی - اجتماعی	رشد فتاوی جدید مطابق با زمان و مکان	۲۶۰
فرهنگی - اجتماعی	شاخص تفسیر هرم قدرت خانواده	۲۶۱
فرهنگی - اجتماعی	رابطه مبادله جهانگردی در ایران	۲۶۲
فرهنگی - اجتماعی	روند رشد نهادهای فرهنگی	۲۶۳
فرهنگی - اجتماعی	رشد کلاس های زبان خارجی در ایران	۲۶۴
فرهنگی - اجتماعی	رشد کلاس های دینی در مساجد	۲۶۵
فرهنگی - سیاسی	تعداد تشکل های سیاسی در سال	۲۶۶
فرهنگی - اجتماعی	تغییرات پوشش زنان در جامعه	۲۶۷
فرهنگی - اقتصادی	سهم فرهنگ در GDP	۲۶۸
فرهنگی - اقتصادی	سهم فرهنگ در بودجه کشور	۲۶۹
فرهنگی - اقتصادی	سهم توسعه فرهنگی در پیمان های بین المللی و منطقه ای	۲۷۰
فرهنگی - اقتصادی	سهم بخش خصوصی در امور فرهنگی کشور	۲۷۱
فرهنگی - اقتصادی	سهم فرهنگ از بودجه دستگاه های اجرایی	۲۷۲
فرهنگی - اجتماعی	سهم فرهنگ از نیروی انسانی در دستگاههای اجرایی	۲۷۳
فرهنگی - سیاسی	رشد هماهنگی بین دستگاه های اجرایی	۲۷۴
فرهنگی - سیاسی	رشد هماهنگی بین سیاستهای کلی و برنامه توسعه	۲۷۵
فرهنگی - سیاسی	کاهش بوروکراسی دولتی	۲۷۶
فرهنگی - سیاسی	افزایش مشارکت بین کارشناسان و سیاست گذاران	۲۷۷
فرهنگی - سیاسی	میزان حمایت از رهبری عالی کشور	۲۷۸
فرهنگی - سیاسی	رشد همگونی قوانین کشور	۲۷۹
فرهنگی - اقتصادی	میزان مصرف گرایی برون زا	۲۸۰
فرهنگی - اقتصادی	میزان مصرف گرایی درون زا	۲۸۱
فرهنگی - اقتصادی	درصد خانوادهای مسکن پایدار	۲۸۲
فرهنگی - اقتصادی	میزان آمادگی مردم برای توسعه کشور	۲۸۳
فرهنگی - دفاعی	میزان فعالیت های فرهنگی سپاه و ارتش در کشور	۲۸۴

فرهنگی - دفاعی	میزان گرایش مسئولان نظام به هم خوانی با غرب	۲۸۵
فرهنگی - دفاعی	میزان خود باختگی جوانان در مقابل مظاهر غرب	۲۸۶
فرهنگی - دفاعی	میزان نفوذ اثرات عملیات روانی دشمن در جوانان کشور	۲۸۷
فرهنگی - دفاعی	میزان گرایش افراد کلیدی کشور در جهت منافع ملی	۲۸۸
فرهنگی - دفاعی	میزان گرایش گروه های کلیدی کشور در جهت منافع ملی	۲۸۹
فرهنگی - اجتماعی	روند نوسازی معنوی مردم ایران	۲۹۰
فرهنگی - سیاسی	روند معنویت کاریزماتیک (فرحمندی (امام خمینی) ره)	۲۹۱
فرهنگی - سیاسی	روند دین زدایی در متون نوین آموزشی کشور	۲۹۲
فرهنگی - سیاسی	روند محفوظ گرایی در آموزش کشور	۲۹۳

عنوان مقاله:

سیاست های ساماندهی فرهنگی در ایران
از دیدگاه صاحب نظران عرصه فرهنگ

نویسنده:

دکتر مهدی ناظمی اردکانی

عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین(ع)

دکتر سوسن کشاورز

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم

آذر - ۱۳۸۵

مقدمه:

ساماندهی فرهنگی عبارت از سرو سامان دادن به فعالیت ها، سازمان ها، سیاست ها، مقررات، روابط و مناسبات فرهنگی که دستخوش اختلال، ناسازگاری، عدم رشد و در نتیجه اتلاف منابع اند، می باشد. با اقدام ساماندهی فرهنگی، مسیرهای دستیابی و تحقق هدف توسعه فرهنگی تسریع خواهد گشت.

توسعه فرهنگی دربرگیرنده سه بخش فرهنگ بنیادی، فرهنگ تخصصی و فرهنگ عمومی می باشد؛ در بخش فرهنگ تخصصی، اصول و خطوط کلی فرهنگ جامعه که در بخش فرهنگ بنیادی ساخته می شود توسط گروهی خاص از اندیشمندان و متخصصین هر بخش از فرهنگ مورد بررسی قرار می گیرد و قابلیت استفاده برای اجرا می یابد. فرهیختگان هر جامعه ای، تأثیر نظری و عملی اساسی بر مسائل بنیادی آن جامعه دارد. بدین منظور در پژوهشی که برای تدوین سیاستهای ساماندهی فرهنگی ایجاد شده تلاش گردیده است با استفاده از ابزار پرسشنامه، از دیدگاه های صاحب نظران در عرصه های مختلف فرهنگی آگاهی یافته بدان امید که این دیدگاه ها در سیاستگذاری ها و برنامه ریزی ها و تعیین خط مشی های فرهنگی، ایجاد روشنگری نماید و در عمل مورد استفاده قرار گیرد.

روش پژوهش

برای آگاهی یافتن از دیدگاه صاحب نظران در عرصه های مختلف فرهنگی، ابتدا پرسشنامه ای در ۱۴ محور اصلی به شرح ذیل، با ۲۰۸ سؤال پژوهشی تهیه و تنظیم گردید سپس این پرسشنامه توسط ۴۰ نفر از شخصیت های علمی، فرهنگی و اجتماعی تکمیل گردیده است.

- سؤال اصلی ۱- دولت در امور فرهنگی تا چه حد دخالت کند؟ ۱۴ عنوان
- سؤال اصلی ۲- به نظر جنابعالی بهترین روشهای توسعه مشارکت مردم در تولید محصولات و خدمات فرهنگی چیست؟ ۱۶ عنوان
- سؤال اصلی ۳- مهم ترین نقاط ضعف فرهنگی کشور کدام است؟ ۱۵ عنوان
- سؤال اصلی ۴- مهم ترین نقاط قوت فرهنگی کشور کدام است؟ ۱۶ عنوان
- سؤال اصلی ۵- مهم ترین فرصت های فرهنگی کشور کدام است؟ ۱۵ عنوان
- سؤال اصلی ۶- مهم ترین تهدیدات فرهنگی کشور کدام است؟ ۱۶ عنوان
- سؤال اصلی ۷- برای حسن انجام امور فرهنگی چه قوانینی بایستی اصلاح شود؟ ۱۴ عنوان
- سؤال اصلی ۸- اولویت های قابل توجه در تولید و ارائه خدمات و محصولات فرهنگی کشور کدامند؟ ۱۴ عنوان
- سؤال اصلی ۹- به نظر جنابعالی شورای عالی انقلاب فرهنگی چه مواردی را باید در سیاست گذاری فرهنگی اولویت دهد؟ ۱۳ عنوان
- سؤال اصلی ۱۰- مهمترین راهبردهای امور فرهنگی کشور کدام است؟ ۱۵ عنوان
- سؤال اصلی ۱۱- به نظر جنابعالی مفهوم و معنای ساماندهی امور فرهنگی کشور کدام است؟ ۱۶ عنوان
- سؤال اصلی ۱۲- به نظر جنابعالی مشخصه های فرهنگ مطلوب کدام است؟ ۱۵ عنوان
- سؤال اصلی ۱۳- آیا در طرح ساماندهی امور فرهنگی کشور به عوامل زیر نیاز است؟ ۱۴ عنوان
- سؤال اصلی ۱۴- به نظر جنابعالی عوامل زیر در توسعه فرهنگی چقدر مؤثر است؟ ۱۵ عنوان
- جمع ۲۰۸ عنوان

میزان اهمیت هر یک از عوامل یا عناوین مورد سؤال با مقیاس لیکرت (Likert) و از ۱ الی ۵ بشرح زیر تنظیم شده است.

خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱	۲	۳	۴	۵

برای تعیین شاخص کلی میزان اهمیت هر یک از عوامل از فرمول زیر استفاده شده است:

$$n = \frac{\sum F_i X_i}{n}$$

* پژوهش مورد نظر در سال ۱۳۸۳ انجام گردیده است.

F_i = فراوانی مطلق هر یک از عوامل

X_i = مقیاس لیکرت برای هر یک از عوامل

n = بالاترین رتبه (۵*۴۰)

n = شاخص کلی میزان عامل مورد نظر

میانگین اهمیت هر یک از مؤلفه های اصلی بشرح زیر بوده است:

گروه چهاردهم - عوامل ۱۵ گانه زیر در توسعه فرهنگی چقدر مؤثر است؟ (۸۵ درصد)

گروه دوازدهم - آیا عوامل ۱۵ گانه زیر مشخصه های مطلوب فرهنگ هستند؟ (۸۳ درصد)

گروه هشتم - آیا عوامل ۱۴ گانه زیر اولویت های فرهنگی هستند؟ (۸۱ درصد)

گروه هفتم - آیا عنوان ۱۴ گانه زیر بایستی اصلاح شوند؟ (۸۰ درصد)

گروه سوم - آیا عوامل ۱۵ گانه زیر نقاط ضعف فرهنگی کشور هستند؟ (۸۰ درصد)

گروه اول - آیا دولت در عوامل ۱۴ گانه زیر تا چه حد دخالت کند؟ (۸۰ درصد)

گروه نهم - آیا باید شورای عالی انقلاب فرهنگی عوامل ۱۳ گانه زیر را در اولویت قرار دهد؟ (۷۸ درصد)

گروه یازدهم - آیا مفهوم و معنای ساماندهی مربوط به عوامل ۱۶ گانه زیر است؟ (۷۸ درصد)

گروه سیزدهم - آیا عوامل ۱۴ گانه زیر جزء طرح ساماندهی فرهنگی کشور هستند؟ (۷۷ درصد)

گروه دهم - آیا راهبردهای فرهنگی ۱۵ گانه زیر مهمترین هستند؟ (۷۲ درصد)

گروه دوم - آیا عوامل ۱۶ گانه زیر بهترین روشهای مشارکت فرهنگی مردم است؟ (۷۱ درصد)

گروه چهارم - آیا عوامل ۱۶ گانه زیر مهمترین نقاط قوت فرهنگی کشور هستند؟ (۷۰ درصد)

گروه ششم - آیا عوامل ۱۶ گانه زیر مهمترین تهدیدات فرهنگی کشور هستند؟ (۶۸ درصد)

گروه پنجم - آیا عوامل ۱۵ گانه زیر مهمترین نقاط قوت فرهنگی کشور هستند؟ (۶۶ درصد)

تحلیل نتایج

در این قسمت تلاش می گردد که با توجه به نتایج استخراج شده از محتوی پرسشنامه های تکمیل شده توسط صاحب نظران حوزه فرهنگ، هر یک از سؤالات به تفکیک مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد

گروه اول- توزیع فراوانی مربوط به میزان دخالت دولت در امور فرهنگی

ردیف	شاخص	شرح عنوان(دخالت دولت در امور فرهنگی)
۱	بزرگترین شاخص (۹۲ درصد)	فراهم ساختن شرایط و امکانات کافی برای تحقیق و توسعه
۲	کوچکترین شاخص (۵۴ درصد)	مشارکت در تهیه محصولات و خدمات فرهنگی
۳	بالاتر از میانگین:	
۳-۱	۸۱ درصد	برنامه ریزی و تخصیص منابع
۳-۲	۸۲ درصد	حمایت از نهادهای فرهنگی مردمی در انجمنهای صنفی
۳-۳	۸۲ درصد	تلاش در جهت جهانی کردن فرهنگ اسلامی و ملی جمهوری اسلامی ایران
۳-۴	۸۶ درصد	هدف گذاری و سیاست گذاری و ارائه راهبرد
۳-۵	۸۸ درصد	حمایت از نهادهای عمومی فرهنگی

۱- بزرگترین شاخص دخالت دولت در امور فرهنگی در گروه ۱، فراهم ساختن شرایط و امکانات کافی برای تحقیق و توسعه فرهنگی است که با توجه به سهم تحقیق و توسعه کشور و تخصیص بخشی از آن برای تحقیق و توسعه امور فرهنگی، یکی از مصادیق سیاست های ساماندهی کشور است.

۲- کوچکترین شاخص دخالت دولت در امور فرهنگی در گروه (۱)، مشارکت دولت در تهیه محصولات و خدمات فرهنگی است که در لایحه برنامه چهارم توسعه دولت هم با این رویکرد آمده است، بطور کلی این تحقیق نشان می دهد که دولت بایستی کمترین دخالت را در تهیه محصولات و خدمات فرهنگی داشته باشد و سازمانها و شرکت های فرهنگی وابسته به دولت که این وظایف و مأموریت ها را به عهده دارند به تدریج بایستی در این امور کاهش فعالیت بدهند و در هر برنامه توسعه تا سال افق برنامه چشم انداز (۱۴۰۴ ه. ش) به

- میزان ۲۰ درصد از این گونه فعالیت کاهش داده و این گونه فعالیت ها، به بخش خصوصی و تعاونی واگذار شود و این سیاست کاملاً با برنامه دولت در برنامه بلند مدت سازگاری دارد.
- ۳- میانگین شاخص های این گروه ۸۰ درصد بوده و برنامه ریزی و تخصیص منابع بالاتر از میانگین می باشد، یکی از اقدامات مؤثر در سیاستهای ساماندهی فرهنگی کشور، برنامه ریزی و تخصیص منابع در امور فرهنگی است که از وظائف حاکمیتی می باشد و در حیطه فعالیت های شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می باشد.
- ۴- دو شاخص دیگر که بالاتر از میانگین می باشد حمایت از نهادهای فرهنگی، در بخش مردمی و عمومی است، این حمایت ها از طریق قانون، تسهیلات اعتباری، صندوق ارزی، تشویق مبتکران و خلاقان امور فرهنگی و تشویق صادرات محصولات و خدمات فرهنگی می باشد.
- ۵- یکی دیگر از شاخص های بالاتر از میانگین تلاش در جهت جهانی کردن فرهنگ اسلامی و ملی ایران می باشد که دخالت دولت را در این مورد می طلبد، این مأموریت از طریق رایزنی های فرهنگی، اعزام مبلغان اسلامی و ایران شناسی به نقاط مورد نظر جهان، ایجاد نمایشگاههای بین المللی یا حضور نمایشگاههای بین المللی فرهنگ و هنر، مبادله اطلاعات و علمی بین ایران و سایر کشورها و سازمانهای بین المللی فرهنگی جهان می باشد که بطور مقتضی باید در برنامه چهارم توسعه گنجانده شود.
- ۶- از دیگر شاخص های قابل اهمیت و بالاتر از میانگین در این گروه (۱)، هدف گذاری و سیاست گذاری راهبردهای امور فرهنگی است که به عهده شورای عالی انقلاب فرهنگی می باشد و از وظایف حاکمیتی تلقی می شود.
- گروه دوم- توزیع فراوانی مربوط به بهترین روشهای توسعه مشارکت مردم در تولید محصولات و خدمات فرهنگی

ردیف	شاخص	شرح عنوان(روشهای توسعه مشارکت مردم در تولید محصولات و خدمات فرهنگی)
۱	بزرگترین شاخص (۸۳ درصد)	افزایش کارکردهای گروهی بجای کارکردهای فردی
۲	کوچکترین شاخص (۵۶ درصد)	واگذاری انجام امور فرهنگی به شهرداریها
۳	بالاتر از میانگین:	
۳-۱	۷۳ درصد	گسترش تعاونی های فرهنگی در کشور
۳-۲	۷۵ درصد	واگذاری بخشی از رسانه های تبلیغات مکتوب فرهنگی به بخش خصوصی
۳-۳	۷۶ درصد	تولید و عرضه فیلم، تئاتر، موسیقی و غیره
۳-۴	۷۶ درصد	ایجاد بانک اعتباری خاص فرهنگی در کشور
۳-۵	۷۶ درصد	افزایش کمک ها و امکانات فرهنگی دینی در مساجد، حسینیه ها و تکایا

۱- بزرگ ترین شاخص در بهترین روش توسعه مشارکت مردم در تولید محصولات و خدمات فرهنگی معادل ۸۳ درصد بوده و نشان دهنده اینست که دولت باید وظیفه توسعه مشارکت مردم را به عهده بگیرد و همانطور که در قبل گذشت، دولت در تولید محصولات و خدمات فرهنگی وظیفه ندارد و حتی از وظایف تصدی گری تکلیفی دولت نیز محسوب نمی شود ولی باید مشارکت عمومی و مردمی را در تولید محصولات و خدمات فرهنگی توسعه دهد، این امر مربوط به سیاست گذاری کلی و راهبردهایی است که مربوط به وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی می گردد.

۲- کوچکترین شاخص در این گروه (۲) مربوط به واگذاری انجام امور فرهنگی به شهرداری است که در حد متوسط توصیه شده است. انجام امور فرهنگی یکی از وظایف شهرداریها می باشد که بصورت خانه ها و مراکز فرهنگی تبلور می یابد، این شاخص نشان می دهد که شهرداریها بطور مطلوب، به این مأموریت مبادرت نکرده اند که در این مورد بایستی سیاست های لازم اتخاذ شود.

۳- میانگین شاخصهای این گروه معادل ۷۲ درصد است و اولین شاخص بالاتر از آن، مربوط به گسترش تعاونی های فرهنگی در کشور است که در ساماندهی امور فرهنگی نقش مؤثرتری دارد، به نظر می رسد تعاونی های فرهنگی بایستی با تعریف خاصی تشکیل و به ثبت برسد و بشرط احراز صلاحیت از حمایت های دولت برخوردار شود.

۴- شاخص بعدی بالاتر از میانگین، واگذاری بخشی از رسانه های و تبلیغات مکتوب فرهنگی به بخش خصوصی است که به قانون و مقررات نیاز دارد.

۵- ایجاد بانک اعتباری خاص فرهنگی در کشور در بخش خصوصی یا تعاونی، شاخص بالاتری را بخود اختصاص داده است که می توان در لایحه چهارم توسعه، یک بند برای آن منظور کرد.

۶- بالاترین شاخص در شاخص های بالاتر از میانگین مربوط به افزایش کمک ها و امکانات فرهنگی دینی در مساجد، حسینیه ها و تکایا است که در مورد احداث مساجد در بین راه ها و روستاها این حمایت دولتی وجود دارد. این موضوع هم اکنون با چالش بزرگی روبرو است و محتاج غور و بررسی بیشتری در صحن همایش ها و میزگردها می باشد، در صورت اقبال شورای عالی انقلاب فرهنگی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی در جهت توسعه فرهنگ دینی باید به مساجد و مراکز دینی کشور کمک شود. بدیهی است که این کمک با شرایط و شاخص های لازم باید انجام گیرد.

گروه سوم- توزیع فراوانی مربوط به مهمترین نقاط ضعف فرهنگی کشور

ردیف	شاخص	شرح عنوان (مهمترین نقاط ضعف فرهنگی کشور)
۱		
۲	بزرگترین شاخص (۸۸ درصد)	عدم توجه کافی به اعتبار و منزلت اجتماعی پژوهشگران در کشور
۳	کوچکترین شاخص (۷۵ درصد)	بی توجهی بر غنای فکری و جنبشهای دانشجویی
۳-۱	بالاتر از میانگین:	
۳-۲	۸۲ درصد	انفعال در برابر تهاجم فرهنگی و کم رنگ شدن ارزشهای اسلامی
۳-۳	۸۳ درصد	نهادینه نشدن احترام به یکدیگر در محیط های آموزشی و اداری کشور
۳-۴	۸۴ درصد	ناتوانی محتوای دروس مدارس در درونی کردن هنجارهای انقلاب اسلامی
۳-۵	۸۵ درصد	نهادینه نشدن تمرین برای شنیدن و پردازش آرای مختلف در مدارس
	۸۵ درصد	فقدان یک رویکرد نظامگرا در تعیین نیازها، قابلیتها و تنگناهای بخش پژوهشی

۱- در گروه سوم مربوط به عوامل ضعف فرهنگی کشور، بزرگترین و مهمترین آن، عدم توجه کافی به اعتبار و منزلت اجتماعی پژوهشگران در کشور است که با شاخص تحقیق و توسعه سازگار و هم معنا می باشد. شناسایی محققان، طبقه بندی آنان، دادن اعتبار نامه و درجه لازم به تجارب و کارکردهای فرهنگی آنان، توجه به معیشت و نظایر اینها از ضروریات اعتبار بخشی به پژوهشگران کشور است که می توان در مواد احکامی در بخش های تحقیق و توسعه لایحه برنامه چهارم توسعه ملحوظ شود.

۲- کوچکترین شاخص مربوط به بی توجهی بر غنای فکری جنبش های دانشجویی است و بخصوص اینکه این جنبش ها مبتنی بر جریانهای مستقلی از چپ و راست بوده و همجنس نظام جمهوری اسلامی ایران باشد، این موضوع نیز با چالش همراه است و موافق و مخالف های زیادی دارد و از مسائل قابل بحث در شورای عالی انقلاب فرهنگی بوده و محتاج ساز و کارهای اجتماعی در بخش های مختلف آموزشی و فرهنگی کشور است، چنانچه این شاخص مورد توجه بیشتری قرار گیرد، می تواند به یک جریان سازنده در کشور ایجاد کند.

۳- میانگین این گروه معادل ۸۱ درصد و بالاتر از آن، انفعال دولت در برابر تهاجم فرهنگی و کم رنگ شدن ارزشهای اسلامی در کشور که یکی از ضعف های آشکار به شمار می آید.

به نظر می رسد توجه دقیق به سایر عوامل این تحقیق، زمینه را برای برخورد فعال با تهاجم فرهنگی بیگانگان و سلطه گران ایجاد خواهد کرد.

۴- نهادینه نشدن احترام به یکدیگر در محیط های فرهنگی و کاری و بخصوص محیط های آموزشی و اداری یکی از شاخص های ضعف این کشور است که با طرح تکریم ارباب رجوع در ادارات در جهت رفع این ضعف اهتمام می شود، بدیهی است رفع این ضعف اساسی در کشور، بایستی با طرح مدیریت احترام آغاز شود که از وظایف سازمان مدیریت و برنامه ریزی می باشد.

۵- شاخص ناتوانی محتوای درسی مدارس در درونی کردن هنجارهای انقلاب اسلامی یکی دیگر از ضعف های بخش های فرهنگی کشور است. این موضوع در کلیه دروس دبیرستانی و دانشگاهی ملاحظه می شود و رفع آن از زمره وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی می باشد.

۶- نهادینه نشدن تمرین برای شنیدن و نیز شاخص فقدان یک رویکرد در تعیین نیازها، قابلیت ها و تنگناهای بخش پژوهشی در امور فرهنگی کشور از دیگر ضعف های عمده به شمار می آید که در ردیف مأموریت های تحقیق و توسعه جای می گیرد.

گروه چهارم- توزیع فراوانی مربوط به مهمترین نقاط قوت فرهنگی کشور

ردیف	شاخص	شرح عنوان (مهمترین نقاط قوت فرهنگی کشور)
۱	بزرگترین شاخص (۸۵ درصد)	سرمایه های غنی فرهنگ و ادب فارسی کشور
۲	کوچکترین شاخص (۵۹ درصد)	پیمایشهای ملی پیرامون ارزشها و نگرشهای مردم و جوانان
۳	بالا تر از میانگین:	
۳-۱	۷۴ درصد	رشد و گسترش تحصیلات دانشگاهی و فارغ التحصیلان دانشگاهی به عنوان ذخایر و زیربنای تخصصی کشور
۳-۲	۷۴ درصد	ظرفیتهای وسیع فرهنگی در عرصه موسیقی، میراث فرهنگی و ورزش و هنر
۳-۳	۷۶ درصد	ظرفیت بالای دین گرایی در سطوح مختلف جامعه و توده های مردم
۳-۴	۷۶ درصد	کاهش چشمگیر درصد بیسوادی در کشور
۳-۵	۸۲ درصد	قرار داشتن ایران در شمار کشورهای صاحب جاذبه های گردشگری

۱- گروه چهارم مربوط به مهمترین نقاط قوت فرهنگی کشور می شود و بالاترین شاخص آن سرمایه گذاری انجام شده در فرهنگ و ادبیات فارسی است که آثار خوب آن آشکار شده و

اثر این فعالیت چشم گیر در بسیاری کشورهای فارسی پسند مشاهده می شود، از تعامل این قوت با فرصت های فراملی می توان راهبردهای مناسب انتخاب کرد.

۲- کمترین شاخص در این گروه، مربوط به توجه کم به پیامدهای ملی پیرامون ارزشها و نگرانیهای مردم و جوانان در امور فرهنگی است، اگر چه دولت پیرامون این موضوع کوشش های چندی به عمل آورده است ولی کاهش ارزشهای انقلاب اسلامی و نگرانی والدین از هنجارهای جوانان، یک ضعف جدی را پیش روی مسئولان نظام قرار داده است، بدیهی است با انجام سایر عوامل فرهنگی که در این تحقیق آمده است، این ضعف نیز برطرف خواهد شد.

۳- رشد و گسترش تحصیلات دانشگاهی و عرضه فارغ التحصیلان دانشگاهی به عنوان ذخایر تخصصی کشور، در عین حال از نقاط قوت نظام به شمار می آید. به علت عدم تعادل با ظرفیت تقاضا بازار، یک ضعف عمده را به ذهن متبادر می سازد و راه حل اساسی در ایجاد فرصت های شغلی بوده که در برنامه چشم انداز ایران ۱۴۰۴ (ه.ش) ملحوظ شده است و امید است که بیکاری به شاخص بیکاری طبیعی کاهش یابد.

۴- افزایش ظرفیت های وسیع فرهنگی در ایران یکی دیگر از شاخص های قوت نظام است که تخصیص بهینه آن به مأموریت های فرهنگی و بخش های دولتی، عمومی و خصوصی از سیاست های ساماندهی فرهنگی کشور است.

۵- کاهش چشمگیر درصد بیسوادی و نیز قرار گرفتن ایران در شمار کشورهای صاحب جاذبه های گردشگری از دیگر شاخص های نقاط قوت ایران است که در ساماندهی فرهنگی باید مورد توجه قرار گیرد.

گروه پنجم- توزیع فراوانی مربوط به مهمترین فرصتهای فرهنگی کشور

ردیف	شاخص	شرح عنوان (مهمترین فرصتهای فرهنگی کشور)
۱	بزرگترین شاخص (۷۱ درصد) ۳ مورد	امکان ترویج فرهنگ اسلامی از طریق منابع انسانی عرصه فرهنگ- مراکز متعدد منطقه ای کسب اخبار در سراسر جهان- جهانی سازی مضامین ایرانی و اسلامی از طریق ابزارهای فرهنگی
۲	کمترین شاخص (۶۱ درصد) ۲ مورد	رقابت مادی گسترده جهان برای خرید آثار هنری- پدید آمدن مطالعات تجربیات بر محور دین در بخشهایی از امور فرهنگی و اقتصادی در کشورهایی مانند عربستان، کویت و مالزی
۳	بالاتر از میانگین:	تأثیرگذاری بر ارزشها از طریق انبوه مخاطبان فیلمها
۴	۶۷ درصد	جمعیت روبه رشد و قدرت مالی درخور توجه جهان اسلام
۵	۶۹ درصد	گرایش گسترده مردم اروپا و امریکا و مجموعه جهان غرب به اسلام
۶	۷۰ درصد	مراکز متعدد منطقه ای کسب اخبار در سراسر جهان
۷	۷۱ درصد	امکان ترویج فرهنگ اسلامی از طریق منابع انسانی عرصه فرهنگ در جهان
۸	۷۱ درصد	

- ۱- گروه پنجم توزیع فراوانی به مهمترین فرصت های فرهنگی کشور اختصاص دارد و بزرگترین شاخص آن مربوط به امکان ترویج فرهنگ اسلامی در سراسر جهان است که هر روز به جلوه های آن افزوده می شود، بین قوت های فرهنگی نظام و فرصت های بین المللی فرهنگی، راهبردهای مناسبی قابل اتخاذ و عمل است.
- ۲- کمترین شاخص در این گروه مربوط به رقابت مادی گسترده برای خرید آثار هنری (رشد قاچاق و دزدی آثار هنری کشورها) و رشد دین گرایی در جهان است که هر دو این شاخص ها در سیاست های ساماندهی فرهنگی کشور در ابعاد فراملی قابل ملاحظه است.
- ۳- شاخص تأثیرگذاری بر ارزش ها از طریق انبوه مخاطبان فیلم در جهان یک فرصت استثنایی برای نظام جمهوری اسلامی ایران بوجود آورده است که باید در سیاست گذارهای فرهنگی مورد توجه عمیق قرار گیرد.
- ۴- شاخص جمعیت روبه رشد و قدرت مالی در جهان اسلام اهمیت نظام جمهوری اسلامی را بیشتر مطرح می کند و انقلاب اسلامی را در کانون توجه ملل مسلمان قرار می دهد که با استفاده از قوت های نظام، راهبردهای مناسبی برای نفوذ بیشتر ایران در جهان اسلام فراهم شود.
- ۵- شاخص گرایش گسترده مردم اروپا و غرب به اسلام یک فرصت مناسب دیگر برای گسترش اسلام از طریق ساماندهی امور فرهنگی کشور است که به راهبرد نیاز دارد.
- ۶- ایجاد مراکز متعدد منطقه ای کسب اخبار در سراسر جهان نیز شاخص مهمی است که نباید در راهبردهای فرهنگی کشور مورد غفلت قرار گیرد و از این ظرفیت بایستی بخوبی استفاده شود.
- ۷- شاخص امکان ترویج فرهنگ اسلامی از طریق منابع ارزان عرصه فرهنگ جهان از دیگر فرصت های مهم ایران اسلامی است، کلیه این راهبردها توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی اتخاذ و بموقع اجرا خواهند شد. بدیهی است این راهبردها، اصول و سیاست گذاری شورا را مورد تأیید قرار خواهد داد.

گروه ششم - توزیع فراوانی مربوط به مهمترین تهدیدات فرهنگی کشور

ردیف	شاخص	شرح عنوان (مهمترین تهدیدات فرهنگی کشور)
۱	بزرگترین شاخص (۸۰ درصد)	
۲	کمترین شاخص (۵۴ درصد)	تهیه و تدارک برنامه های گسترده فرهنگی و سیاسی از سوی دشمنان بر علیه انقلاب اسلامی نشر کتب و مطبوعات خلاف اسلام در جهان
۳	بالاتر از میانگین	روند جایگزین شدن رسانه های همگانی بجای فرهنگهای ملی، تاریخ مشترک کشورها و خانواده ها
۳-۱	۶۹ درصد	ورود کالاهای فرهنگی و غیر فرهنگی گسترده از خارج که فرهنگ ایرانی - اسلامی را مخدوش می نماید
۳-۲	۶۹ درصد	ورود و تکثیر و توزیع وسیع و ارزان فیلمهای خارجی در قالب CD
۳-۳	۷۱ درصد	قوت یافتن جریانهای غیر دین باوری و سوق یافتن کشور به سمت سکولاریسم از طریق کشورهای غربی
۳-۴	۷۱ درصد	ایجاد تردید در اصول و باورهای مردم توسط دشمنان انقلاب
۳-۵	۷۴ درصد	

۱- شاخص های گروه ششم مربوط به عوامل مهمترین تهدیدات فرهنگی کشور و بزرگترین شاخص آن معادل ۸۰ درصد مربوط به تدارک برنامه های گسترده فرهنگی سیاسی از سوی دشمنان بر علیه انقلاب اسلامی می باشد، این تهدید عمده با فرصت های بدست آمده در فراسوی ملی و قوت های جامعه در جمهوری اسلامی ایران، ما را به انتخاب راهبردهای مناسب رهنمون می سازد که از وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی می باشد.

۲- کوچکترین شاخص در این گروه مربوط به نشر کتب و مطبوعات خلاف اسلام در جهان است که در مقابل انتشار گسترده اسلام و دین گرایی ملل جهان یک تهدید جدی به شمار نمی آید.

۳- روند جایگزین شدن رسانه های بین المللی بجای رسانه های ملی، یکی دیگر از تهدیدات جدی است و جمهوری اسلامی ایران چاره ای ندارد جزء اینکه جایگاه خود را در رسانه ها و ارتباطات جهانی از طریق ماهواره های مخابراتی تعیین و اجراء نماید. این موضوعی است که در سیاست گذاری شورای عالی انقلاب فرهنگی مدخلیت دارد.

۴- ورود کالاهای فرهنگی و غیرفرهنگی غیرمجاز از خارج و نیز ورود و تکثیر فیلم های خارجی در قالب CD و نظایر اینها یک خطر جدی برای انقلاب اسلامی به شمار می آید که وظایف و مأموریت های جدیدی برای گمرک ایران و وزارت بازرگانی ایجاد می کند.

۵- گرایش به سکولاریسم و ایجاد تردید در باورهای مردم توسط دشمنان اسلام و انقلاب از دیگر شاخص های تهدید علیه نظام محسوب می شود که با انجام سایر عوامل مورد بحث در این تحقیق اثر تخریبی این گونه فعالیت های دشمن کاسته خواهد شد.

گروه هفتم- توزیع فراوانی مربوط به اصلاح قوانین امور فرهنگی

ردیف	شاخص	شرح عنوان(قوانین لازم برای حسن انجام امور فرهنگی)
۱	بزرگترین شاخص (۸۹درصد)	مقررات لازم برای تشویق نوآوری و مبتکران علمی و فن آوری
۲	کمترین شاخص (۷۳درصد)	مقررات لازم برای فعالیتهای فرهنگی نهادهای دولتی
۳	بالاتر از میانگین	قوانین و مقررات تشویق در امور فرهنگی
۳-۱	۸۳درصد	قوانین و مقررات در تحکیم مبانی خانواده
۳-۲	۸۴ درصد	حمایتهای قانونی از بخش خصوصی در امور فرهنگی
۳-۳	۸۴ درصد	مقررات لازم برای تحقیق و توسعه فرهنگی کشور
۳-۴	۸۶درصد	مقررات لازم برای تشویق نوآوری و مبتکران علمی و فن آوری
۳-۵	۸۹درصد	

۱- شاخص های گروه هفتم مربوط به اصلاح قوانین و مقررات فرهنگی در کشور می شود که از اهمیت ویژه ای برخوردار است، اصلاح لایحه قانونی برنامه چهارم توسعه، قانون بودجه قوانین موضوعی ذیربط براساس این تحقیق و تنظیم و تدوین آیین نامه ها و مقررات برای حسن اجرای شاخص های مورد نظر در این تحقیق یک امر الزامی محسوب می شود که در رأس آن اصلاح مقررات برای تشویق نوآوران و مبتکران علمی و فن آوری، بزرگترین شاخص در این گروه است.

۲- کمترین شاخص اصلاح مقررات برای فعالیت های فرهنگی نهادهای دولتی است که محتاج بازنگری مقررات جاری کشور در این خصوص و سازگاری عنوان این مقررات با یافته های پژوهشی در امور فرهنگی است.

۳- بالاترین شاخص از میانگین مربوط به اصلاح قوانین و مقررات تشویق افراد در امور فرهنگی است که در قبل نیز بحث گردید.

۴- شاخص بزرگ تر مربوط به اصلاح قوانین و مقررات در تحکیم مبانی خانواده، حمایت از بخش خصوصی در امور فرهنگی، حمایت از فعالان در تحقیق و توسعه می باشد.

ملاحظه می شود که صاحب نظران فرهنگی کشور، بیشترین تأکید را در مورد تحقیق و توسعه فرهنگی دارند و با شاخص های مختلف این موضوع را منعکس می کنند بدیهی است با رشد و گسترش تحقیق و توسعه در کشور بسیاری از معضلات تکنولوژیکی، صنعتی، تخصصی، بیکاری، خانوادگی و نظایر اینها حل و فصل می شود و ترفندها و توطئه های دشمن را بی اثر و یا کم اثر خواهد کرد.

گروه هشتم- توزیع فراوانی مربوط به اولویت های قابل توجه در تولید و ارائه خدمات و محصولات فرهنگی

ردیف	شاخص	شرح عنوان(اولویتهای قابل توجه در تولید و ارائه محصولات فرهنگی)
۱	بزرگترین شاخص (۹۲ درصد)	اولویت به تربیت نوجوانان
۲	کمترین شاخص (۶۱ درصد)	اولویت به فرهنگ بومی
۳	بالاتر از میانگین	اولویت به مراکز آموزشی و تربیتی متوسطه
۳-۱	۸۲ درصد	اولویت به فرهنگ ملی
۳-۲	۸۳ درصد	اولویت به ساماندهی فرهنگی کشور
۳-۳	۸۴ درصد	اولویت به مشارکتهای مردمی
۳-۴	۸۷ درصد	اولویت به تحقیق و توسعه در امور فرهنگی
۳-۵	۸۹ درصد	

۱- در گروه هشتم که مربوط به اولویت های قابل توجه در تولید و ارائه خدمات محصولات فرهنگی است بزرگترین شاخص مربوط به اولویت دادن به تربیت نوجوانان و سوق دادن خدمات و محصولات فرهنگی بسوی این امر است و کمترین اولویت مربوط به فرهنگ بومی است.

۲- در بین اولویت به امور جوانان، بالاترین اولویت به تربیت و آموزش جوانان در دوره متوسطه توصیه شده است و مجدداً از تحقیق و توسعه و مشارکت های مردمی در امور فرهنگی یاد شده است.

۳- توجه فرهنگ ملی بجای فرهنگ های بومی و قوم گرایی از دیگر شاخص های قابل اهمیت در امور فرهنگی است که باید در ساماندهی فرهنگی کشور مورد توجه قرار گیرد.

گروه نهم- توزیع فراوانی مربوط به مواردی که باید توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی در اولویت قرار گیرد.

ردیف	شاخص	شرح عنوان (مواردی که باید توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی در اولویت قرار بگیرد)
۱	بزرگترین شاخص (۸۵ درصد)	اولویت به تربیت نوجوانان
۲	کمترین شاخص (۶۸ درصد)	اولویت به فرهنگ بومی
۳	بالاتر از میانگین	اولویت به مراکز آموزشی و تربیتی متوسطه
۳-۱	۷۹ درصد	اولویت به فرهنگ ملی
۳-۲	۷۹ درصد	اولویت به ساماندهی فرهنگی کشور
۳-۳	۷۹ درصد	اولویت به مشارکتهای مردمی
۳-۴	۸۱ درصد	اولویت به تحقیق و توسعه در امور فرهنگی
۳-۵	۸۴ درصد	

گروه نهم مربوط به عواملی است که باید توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی در اولویت قرار گیرد این امور عمدتاً سیاست گذاری در امور فرهنگی را در بر می گیرد که در جدول بالا ملاحظه می شود توسعه ظرفیت فرهنگی، برخورد با تهاجم فرهنگی، توسعه مشارکتهای مردمی و جهت گیری برای استقلال فرهنگی کشور از عمده ترین مأموریت هایی است که شورای عالی انقلاب فرهنگی به عهده دارد.

گروه دهم- توزیع فراوانی مربوط به مهمترین راهبردهای امور فرهنگی کشور

ردیف	شاخص	شرح عنوان(مهمترین راهبردهای امور فرهنگی کشور)
۱	بزرگترین شاخص(۸۴درصد)	خلاقیت و نوآوری
۲	کمترین شاخص(۵۸ درصد)	ایجاد یک جریان جدید فرهنگی در کشور
۳	بالاتر از میانگین	
۳-۱	۷۳درصد	تبادل فرهنگی با جهان
۳-۲	۷۵ درصد	تنوع سازی در محصولات و خدمات فرهنگی
۳-۳	۷۷درصد	تعیین الگوی توسعه فرهنگی دینی و تعامل آن با فرهنگ ملی
۳-۴	۷۹درصد	مشارکتهای مردمی از طریق افزایش متدهای آموزشی
۳-۵	۷۹درصد	نظام جامع فرهنگی کشور

گروه دهم مربوط به توزیع فراوانی مهمترین راهبردهای فرهنگی کشور می شود که جایگاه آن در نظام جمهوری اسلامی ایران، شورای عالی انقلاب فرهنگی می باشد. بزرگترین شاخص مربوط به خلاقیت و نوآوری می باشد و شاخص کوچکتر ولی با اهمیت لازم مربوط به عواملی می شود که جدول بالا ذکر شده است.

گروه یازدهم- توزیع فراوانی مربوط به معنا و مفهوم ساماندهی امور فرهنگی

ردیف	شاخص	شاخص کل (معنا و مفهوم ساماندهی امور فرهنگی)
۱	بزرگترین شاخص(۸۹درصد)	اصلاح ساختار تصمیم گیری در کشور در امور فرهنگی
۲	کمترین شاخص(۶۹ درصد)	ایجاد نهادهای عمومی با مشارکت دولت
۳	بالاتر از میانگین	
۳-۱	۷۹درصد	ایجاد ظرفیت های جدید فرهنگی در بخش خصوصی و تعاونی
۳-۲	۷۹درصد	طراحی نظام کنترل و نظارت در امور فرهنگی
۳-۳	۸۰درصد	توجه به آموزشهای عمومی به عنوان محور اصلی اقدامات فرهنگی
۳-۴	۸۰درصد	مشخص کردن وظایف حاکمیتی و تصدی گری
۳-۵	۸۲درصد	تعیین حدود دخالت بخش خصوصی در امور فرهنگی

گروه یازدهم بطور مستقیم اختصاص به معنا و مفهوم ساماندهی امور فرهنگی دارد. از دید صاحب نظران فرهنگی کشور، مهمترین عوامل ساماندهی فرهنگی کشور موارد ذکر شده در جدول بالا می باشند.

گروه دوازدهم - توزیع فراوانی مربوط به فرهنگ مطلوب

ردیف	شاخص	شاخص کل (مشخصه های فرهنگ مطلوب)
۱	بزرگترین شاخص (۹۶ درصد)	تکامل شخصیت انسان
۲	کمترین شاخص (۵۹ درصد)	ارضاء نیازهای مادی انسان
۳	بالاتر از میانگین:	حفظ سلامتی و روحیه زندگی
۳-۱	۸۷ درصد	رفع نیازهای علمی و فرهنگی جامعه
۳-۲	۸۸ درصد	آزادی مشارکت و انتخاب انسان
۳-۳	۹۰ درصد	ارضاء نیازهای مادی و معنوی انسان
۳-۴	۹۱ درصد	فرصت برای رشد و شکوفایی و خلاقیت
۳-۵	۹۵ درصد	

گروه دوازدهم مربوط به مشخصه های فرهنگ مطلوب است و بزرگترین شاخص آن مربوط به تکامل شخصیت انسان می باشد که از آرمانها و ارزش های والای امام خمینی (ره) و رهبری معظم انقلاب و مردم عزت طلب و متمدن ایران اسلامی می باشد، تکامل شخصیت انسان که از ادبیات مدیریت احترام به یکدیگر و آزادی انتخاب فرصت برای رشد و شکوفایی و خلاقیت توأم با حفظ سلامتی و رفع نیازهای مادی بر می خیزد.

گروه سیزدهم - توزیع فراوانی مربوط به عوامل مورد نیاز در طرح ساماندهی امور فرهنگی کشور

ردیف	شاخص	شاخص کل (عوامل مورد نیاز در طرح ساماندهی امور فرهنگی کشور)
۱	بزرگترین شاخص (۹۲ درصد)	مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی
۲	کمترین شاخص (۶۴ درصد)	تنوع در مرجعیت فکری
۳	بالاتر از میانگین:	
۳-۱	۷۹ درصد	ارزیابی و نظارت امور فرهنگی
۳-۲	۷۹ درصد	اثربخشی عملکرد روحانیون
۳-۳	۸۰ درصد	اثربخشی فرهنگی
۳-۴	۸۳ درصد	تعیین شاخصهای فرهنگ مطلوب و اندازه گیری آن در کشور
۳-۵	۸۵ درصد	تنظیم سیاستهای کلی فرهنگی کشور

گروه سیزدهم مربوط به عوامل مورد نیاز در طرح ساماندهی امور فرهنگی کشور است که مدیریت و برنامه ریزی، ارزیابی و کنترل امور فرهنگی، اثربخشی و تنظیم سیاست های کلی فرهنگی و تنوع در مرجعیت فکری از عمده شاخص های این گروه به شمار می آید.

گروه چهاردهم - توزیع فراوانی مربوط به تأثیر عوامل مختلف در توسعه فرهنگی کشور

ردیف	شاخص	شاخص کل (تأثیر عوامل مختلف در توسعه فرهنگی کشور)
۱	بزرگترین شاخص (۸۸ درصد) ۴ مورد	ترویج و تشویق کارآفرینی و بهره وری - توسعه فن آوری و علوم - گسترش زمینه های تعامل اندیشه ها و تقویت رویکرد دین و
۲	کمترین شاخص (۷۸ درصد)	تعامل با فرهنگهای جهانی
۳	بالاتر از میانگین:	
۳-۱	۸۶ درصد	بسط و گسترش اطلاعات و ارتباطات
۳-۲	۸۶ درصد	تقویت و گسترش مطالعات فرهنگی و تحقیقات اجتماعی
۳-۳	۸۷ درصد	ترویج و تعمیق فرهنگ کار و تولید
۳-۴	۸۷ درصد	تقویت حس همبستگی و همدلی ملی
۳-۵	۸۸ درصد	تقویت رویکرد دین و بهره گیری از آموزه های دینی

گروه چهاردهم مربوط به توزیع فراوانی عوامل مؤثر در توسعه فرهنگی کشور است که مهمترین شاخص آن، ترویج و تشویق کارآفرینان و بهره وران فن آوری علوم و تولید فکری و علمی کشور است. شاخص تقویت دین و بهره گیری از آموزه های دینی، حس همبستگی و همدلی، ترویج و تعمیق فرهنگ کار و تولید و تحقیقات اجتماعی از مهمترین شاخص های این گروه است.

نتیجه گیری:

در پایان با توجه به تحلیل انجام گرفته درخصوص هر یک از سؤالات، به این نتیجه رسیده است که از نظر صاحب نظران فرهنگی کشور، گروه چهاردهم با ۱۵ سؤال تحت عنوان عوامل مؤثر در توسعه فرهنگی، از بالاترین اهمیت برخوردار بوده است (۸۵ درصد)، محورهای مورد نظر به شرح ذیل بوده است.

- ۱- ترویج و تعمیق فرهنگ کار و تولید
- ۲- ترویج و تشویق کارآفرینی و بهره وری
- ۳- تقویت هویت اسلامی- ایرانی
- ۴- بسط و گسترش اطلاعات و ارتباطات
- ۵- تقویت فرهنگ ورزش و سلامتی
- ۶- ایجاد زمینه های تنوع محصولات و خدمات فرهنگی
- ۷- تحول در نوآوری و ابتکار عملی
- ۸- توسعه فن آوری و علوم
- ۹- گسترش زمینه های تعامل اندیشه ها
- ۱۰- تعامل با فرهنگ های جهان
- ۱۱- تقویت روح همبستگی و همدلی ملی
- ۱۲- تقویت رویکرد دین و بهره گیری از آموزه های دینی
- ۱۳- تلاش برای دستیابی به الگوی توسعه دین محور
- ۱۴- توسعه مشارکت های مردمی در امور فرهنگی
- ۱۵- تقویت و گسترش مطالعات فرهنگی و تحقیقات اجتماعی

ص/۱۶،۳۴-۱۰/۲-۱۰-گر

فهرست منابع و مآخذ

۱. صانعی پور، محمد رضا (۱۳۸۳) گزارش پژوهش "سیاستهای ساماندهی فرهنگی کشور"، دبیرخانه شورایعالی انقلاب فرهنگی، تهران.
۲. نگاهی به سیاست های فرهنگی نظام اسلامی - نامه قم، سال چهارم، شماره ۱۳ - آیت پیمان
۳. جایگاه پژوهش در سیاستگذاری فرهنگی - فرهنگ عمومی، سال ۱۳۵۷، شماره ۶ - احمد مسجد جامعی
۴. سیاست گذاری فرهنگی و رسانه ای - کیهان ۷/۱۴/۷۹ - پروفیسور حمید مولانا
۵. باز اندیشی سیاست در فرهنگ - تنوع خلاق ما - خاویر پرزدکویبار - ناشر: مرکز انتشارات کمیسیون ملی یونسکو در ایران، چاپ اول ۱۳۷۷
۶. ضرورت و جایگاه برنامه فرهنگی - کتاب اصول طراحی برنامه های فرهنگی - فرهاد بخشنده، مجید محسنی انتشارات محیا، ۱۳۷۷
۷. مروری بر راهبردها و رویکردهای ساماندهی فرهنگی - نشریه اطلاعات - ۷۷/۱۲/۲۷ - صفحه ۱
۸. برنامه ریزی - کتاب مدیریت اسلامی - محمد حسن نبوی - مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم - چاپ چهارم - ۱۳۷۷
۹. انفعال در برنامه ریزی فرهنگی - نشریه بنیان - ۸۰/۱۲/۶
۱۰. اصول سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، دفتر طرح و برنامه ریزی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران ۱۳۷۱
۱۱. نگاهی به مساله ساماندهی فرهنگی در آستانه تدوین برنامه سوم اقتصادی، اجتماعی - کیهان ۳ و ۷۷/۱۲/۴ صفحه ۱ محمد رضا عزیزی
۱۲. عدم هماهنگی و موازی کاری، معضل جدی دستگاه های فرهنگی کشور - دکتر بهروان - خراسان ۷۸/۵/۲

۱۳. مقاله تجزیه و تحلیل فعالیتهای فرهنگی کشور - دکتر علی منتظری - فرهنگ سیاست و توسعه در ایران امروز (مجموعه مقالات - نشر دال - چاپ اول) ۱۳۷۹
۱۴. جایگاه جوان در فرهنگ عمومی کجاست؟ - حجه الاسلام و المسلمین حشمتی - نشریه فرهنگ عمومی فصل نامه شماره ۲۶ و ۲۷
۱۵. استفاده صحیح و کاربردی از نتایج تحقیقات فرهنگی، اجتماعی - نعمت اله فاضلی - نمایه پژوهش شماره ۷ و ۸
۱۶. آسیب پذیری های داخلی و تهاجم فرهنگی - دکتر حسن ره پیک - فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۳، بهار ۱۳۷۸
۱۷. روزنه های تهاجم فرهنگی سهم، مسئولیت ما - نشریه دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد - ۲۲ و ۷۷/۱۲/۲۰
۱۸. ساماندهی فرهنگی و فرهنگ دینی - علی صحیفی - روزنامه جوان - ۸۰/۸/۷
۱۹. راهبردهای فرهنگی - مجموعه مقالات سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - چاپ اول ۱۳۷۸
۲۰. جایگاه سازمانها و نهادها در مشارکت فرهنگی جوانان - دکتر ابوتراب طالبی - نشریه فرهنگ عمومی - فصلنامه ۲۷ و ۲۶ بهار - تابستان ۱۳۸۰
۲۱. سوء تفاهم هایی در مقوله فرهنگ و تحقیقات فرهنگی - دکتر منوچهر آشتیانی - نشریه پگاه حوزه ۸۰/۱۰/۱
۲۲. نگاهی به ارتباط فرهنگ و آموزش و پرورش - دکتر علی رضا عصاره - نشریه فرهنگ عمومی، شماره ۱۶ و ۱۷
۲۳. تنوع مفهومی، وحدت رویکرد - محمد امین قانعی راد - ماهنامه علوم اجتماعی - مرداد و شهریور ۸۱

۲۴. چالشهای نوین جهانی آموزش و پرورش و توسعه فرهنگی - مهشید باستانی پور مقدم -

نشریه همشهری - ۷۷/۱/۱۷

۲۵. آسیب پذیری فرهنگی از نظر قرآن - فرهنگ عمومی شماره ۶ - بهار ۱۳۷۷

۲۶. مشکل فرهنگی چیست؟ خسرو سلجوقی - طرح ساماندهی امور فرهنگی - معاونت امور

فرهنگی آموزشی ، پژوهشی ، خرداد ۱۳۸۰

۲۷. ویژه نامه گفتگوهای تخصصی بررسی قوانین فرهنگی کشور - شماره ۴ ، آذرماه ۱۳۸۱ ، دفتر

اطلاع رسانی و سنجش افکار دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی

۲۸. ویژه نامه گفتگوهای تخصصی ، ساماندهی مدیریت فرهنگی ، شماره ۱۸ و ۱۹ ، بهار و

تابستان ۷۸ ، نشریه داخلی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی

۲۹. کتاب چالشی نو در مقوله های اجتماعی ، سید جعفر مرعشی - سازمان مدیریت صنعتی -

بهار ۱۳۷۶

۳۰. فرهنگ و توسعه از پذیرش تا ارزیابی - نویسنده: گزایوه دوپویی - مترجمان - فاطمه

فراهانی ، عبدالحمید زرین قلم - ناشر: مرکز انتشارات کمیسیون یونسکو در ایران

۳۱. تغییر اجتماعی و توسعه ، نویسنده الوین ی . سو - مترجم: محمود حبیبی مظاهری - ناشر:

انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی ، چاپ ۱۳۷۸

۳۲. توسعه فرهنگی (تجارب و خط مشی ها)، نوشته: آگوستین ژیرار - ناشر: مرکز پژوهشهای

بنیادی مرکز آمار و برنامه ریزی پژوهشهای فرهنگی ، چاپ اول ، پاییز ۷۲

۳۳. فرهنگ و توسعه ، رهیافت مردم شناختی - یونسکو - ترجمه: نعمت الله فاضلی ، محمد

فاضلی - ناشر: سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی ، چاپ اول ۱۳۷۶

۳۴. مدیریت در ایران آینده - دکتر تیمور آقایی فیشانی - انتشارات بیده ، چاپ اول ۱۳۷۹

۳۵. سیاستگذاری و برنامه ریزی فرهنگی در ایران - دکتر پرویز اجلالی - انتشارات آن - چاپ

اول، ۱۳۷۹

۳۶. شاخص های تحلیل وضعیت فرهنگ عمومی، معاونت پژوهشی و آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تابستان ۷۸
۳۷. ماخذ شناسی "برنامه ریزی و سیاست گذاری فرهنگی" به کوشش راضیه ایروانی، محمد صفار - ناشر: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۳۸۱
۳۸. عناوین گزارشهای طرح ساماندهی امور فرهنگی کشور - سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور - ۱۳۸۰
۳۹. طرح برنامه های اولیه ارزیابی تحولات فرهنگی برای ساماندهی امور فرهنگی - سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ۱۳۸۰
۴۰. روشهای سازماندهی برای بخش فرهنگ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ۱۳۸۰
۴۱. سیاستهای کلی - مجموعه مصوبات - جلد سوم - دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام
۴۲. قانون برنامه سوم توسعه ۸۳ - ۱۳۷۹ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی
۴۳. تئوری سازمان (ساختار، طراحی و کاربردها) - تالیف استیفن رابینز - ترجمه دکتر سید مهدی الوانی، ناشر: نشر موج
۴۴. سازمان مدیریت از تئوری تا عمل - دکتر مهدی ایران نژاد پاریزی - موسسه بانکداری ایران - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران